

ÁRJEGYZÉKE

legujabb magyar könyveknek,

HECKENAST GUSZTÁV

kiadó-hivatalában Pesten.

egyetem-utca 4-ik szám alatt megjelentek, és minden könyvkereskedésben kaphatók:

- Asbóth Lajos. A hadvezér és a hadtudomány alapjai.** Az újabbkori hadjáratok történetével felvilágosítva. Két kötet. 8-rét. (320, 349 lap.) Fűzve 5 ft.
- Frankenburg Ad. Az öreg Bolond Miska kalandjai,** szárazon és vizen, mennyben és pokolban. 8-rét. (287 lap.) Fűzve 2 ft.
- Zilahy Károly. Magyar koszorúsok albuma.** Irói élet és jellemrajzok. Mutatványokkal és tizenegy acélmetszettel. Nagy-8-rét (120 lap.) Diszkötésben 5 ft.
- Bajza összegyűjtött munkái.** Második bővített kiadás Toldy pével. Hat kötet. 8-r. (207, 221, 206, 235, 215, 256 lap.) Nyom. papíron fűzve 4 ft. Velin-papíron, diszkötésben 8 ft.
- Virág Benedek. Magyar századai és poetai munkái.** Harmadik kiadás Toldy Ferenc által. A szerző arcképevel. Hat kötet. 8-rét. (252, 218, 198, 191, 224, 239 lap.) Nyom. papíron fűzve 4 ft. Velin-papíron, diszkötésben 8 ft.
- Tompa Mihály. Virágregék.** Nyolczadrét. (175 lap.) Diszkötésben 1 ft. 50 kr.
- Tompa Mihály versei.** Hatodik kötet. Vegyes tartalommal. 16-r. (215 l.) Kötve Ára fűzve 1 ft. 20 kr. 1 ft. 60 kr.
- Gróf Széchenyi István politikai iskolája,** saját műveiből összeállítva. I. kötet. N.-8-rét (384 lap.) Ára fűzve 2 ft. 50 kr.
- Litkay, Margit.** Nyolczadrét (219 lap.). Borítékba fűzve Ára 1 ft. 50 kr.
- Jókai M. Szélszél alatt.** Elbeszélések. Két kötet. 8-r. (210, 164 lap.) Borítékba fűzve 2 ft.
- Remek-írók. Gyémánt-kiadás.** VIII. Kölesy Ferenc versei. — A szerző arcképevel. IX.—X. Zrinyi Miklós, Szigeti veszedelme. — A költő arcképevel. Ára egy-egy kötetnek 70 kr. Diszkötésben 1 ft.
- Jósika Julia. Pályavezető.** Jó tanácsok világba lépő fiatal leányok számára. Kis nyolczadrét. (432 lap.) Borítékba fűzve 2 ft. 80 kr. Diszkötésben 2 ft.
- A magyar ember könyvtára.** Pákh Albert, a Vasárnapi Ujság szerkesztője felügyelete alatt. I. II. kötet. Előfizetési ár 4 kötetre 2 ft., postán bérmentesen küldve 2 ft. 50 kr.
- Nemzeti színház.** Kiadja Toldy István. Ára egy-egy kötetnek 80 kr.
I. kötet: **Béldi Pál.** A gróf Teleki-féle alapítványból száz arany pályadíjjal jutalmazott eredeti szomorjáték 5 felvonásban. Irta **Szigligeti Ede.** 8-rét. (179 lap.)
II. kötet: **A jó barátok.** Színmű 4 felvonásban. Irta **Sardou Viktor.** Fordította **Szerdahelyi Kálmán.** 8-rét. (171 lap.)
III. kötet: **Fenn az ernyő, nincsen kas.** A gróf Teleki-féle alapítványból száz arannyal díjazott eredeti vígjáték. 8-rét. (155 lap.)
IV. kötet: **A kiserítés.** Színmű öt felvonásban. Irta **Feuillet Octave.** Fordította **Radnótfay S.** 8-rét. (128 lap.)
- Jósika Miklós. A két mostoha.** Történelmi regény. Két kötet. Kis 8-rét (234, 258 lap.) fűzve 2 ft.
- Jókai Mór. Felfordult világ.** Két rész egy kötetben. Kis 8-rét. (180, 116 lap.) fűzve 1 ft. 50 kr.
- Jósika Julia. Való és költött.** Novellák és vázlatok gyűjteménye. Három kötet. K.-8-r. (230, 222, 207 l.) fűzve 3 ft.
- Katona József. Bánk bán.** (Rem-kirók VII.) Dráma öt szakaszban. Gyémántkiadás. 242 lap. A szerző arcképevel. Fűzve 70 kr. Diszkötésben 1 ft.
- Tompa M. Regék és népregék.** Külön kiadás. — Diszkötésben 3 ft. 50 kr.
- Szász K. A vers-szaválás elméleti és gyakorlati kézikönyve.** 8-rét. (316 lap.) fűzve 1 ft.

Figyelmeztetés a t. cz. vidéki közönség számára, különösen oly helyekre nézve, a hol könyvkereskedés nincsen. — Megrendelések a fennhírdetett könyvekre egyenesen a fennevezett kiadó-hivatalhoz intézendők, a mely a szétküldést pontosan posta-uton eszközölni, és pedig azon esetben, ha a megrendelt könyvek összege legalább 2 főt tesz, bérmentesen. Az illető összeg vagy előre beküldendő a kiadó-hivatalhoz, vagy a könyvek átvételkor a posta-hivatalnak kifizetendő.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatala.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1863.

Előfizetési feltételek 1863-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. Fél évre 5 ft. — Csopán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csopán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Régi magyarok régi arcképei.

XI. Baró Pálffy Andras. — (Még halt 1649.)

Az erdélyi Pálffy-nemzetség, — mely számos jeles férfit termelt a hazának, — férfi-ágon a történelmi nevezetességű kihalt Héderváriak *Kont* nevű fénys ágából származott. Kiváló törzse azon *Kont Pál* volt, ki 1383-ban élt, és kinek fia szintén *Pál*, atyja nevével *Pálfi*-nak nevezetett. Ennek kis unokája, *III. Pál*, már nagyságos czímmel tiszteltetett, és birtokairól dericsikai és rárói Pálffy-nak iratott. Feleségül vevén csornai Erdődy Klárát, a Bakacs és Erdődy család ivadékát, a jogon gyermekei az „erdődyi” előnevet, és ősi czimerök helyébe az Erdődyek félkerekéből kinövő szarvasát vették föl. *III. Pálnak* egyik fia *I. Péter*, nyolcz gyermeket hagyott maga után, köztök *I. Miklós*, a híres hadvezért és győri hőst, kitől a mai összes Pálffy-család származik.

Miklósnak testvére volt *I. János*, tatai és lévai várkapitány, ki egy oldalagnak — mely székhelyéről *szakolczai*-ágnak nevezetett, — lón terjesztője. Ugyanis hitestársától *Körösy Katalintól* több leánya és két fia született: *Mihály* és *III. Tamás*. Amaz atyja volt Pálffy IV. Tamásnak, váci, majd nyitrai püspöknek és 1670. évtől haláláig, 1679-ig magyar udvari kancellárnak, ki rendületlen hazafiságát — mint Feszler írja — az osztrák kancellár Hoher Pál elleni erőyes küzdelmeiben igazolta.

III. Tamásnak nejétől, báró Szvicszkova Katalintól, többi közt fia volt azon *András*, kinek itt arcképét egykoru metszvény után szemlélteti az olvasó.

Pálffy Andras nagyatyjának és őseinek nyomdokait követvén, korán a hadi pályának szentelte életét. Ifjúságában 1626-ban résztvett Zrinyi György horvátországi bán alatt azon hadban, melyet az a birodalomba Wallenstein segélyére vezérelt. Utóbb, nevezetesen 1641-ben a törökök elleni csatákban vett részt. De még inkább szerepelt Pálffy Andras 1645. és a következő években, midőn a svéd hadak Dániából a birodalomba betörve, Morvaországot dulták,

Olmécot felszabadíták, és Brünn megszállták, melyet azonban Souches császári tábornok erőyesen megőltalmazott. Ezen hadmozgalmakban Pálffy Andras kitüntetett jeles tehetségeinek és általában érdemeinek tekintetéből fokoztatva, már 1646-ban a Veterani ezredben 3000 lovas horvát ezredese volt, és mint ilyen vett részt a még 1649-ig előfordult harcokban. Végnapjait Prágában töltte, ott tevé horvát nyelven végrendeletét, melyben — miután nőtlenül élt, — örököséit és hagyományosul nővérét *Szabinát* és korábban elhalt bátyjának *II.*

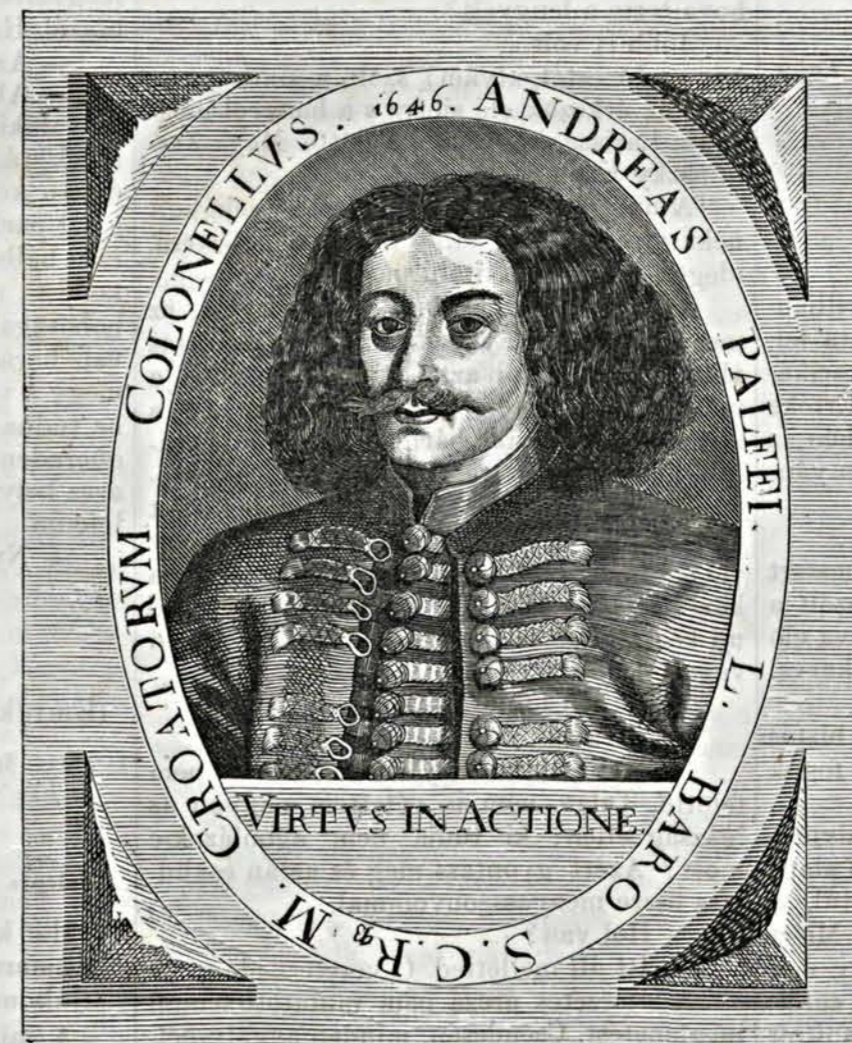
IV. Tamás nyitrai püspök és kancellárban, a Pálffyak szakolczai ága is elenyészett.

Ha mindezekhez még hozzáadjuk, hogy bars- és hontmegyei Agg, Zeliz és Vezekény helyekben fekvő részirtokait, melyek még néhai nagyatyjáról, a lévai várkapitányról maradtak reá, testvérelével Péterrel és unokatestvérelével Istvánnal és Tamás püspökkel együtt 1637-ben Eszterháznak eladta: — jóformán kimerítők róla mindazon adatokat, melyeket eddig világot látott történelmi forrásaink nyujtanak. Halála után nővere, Szabina, b. Reicszky Szaniszló lengyel ur neje, a hagyományozott örökség iránt 1650-ben egyezsége lépett unoka-húgával Katalinnal, Tamással a püspökkel és gróf Miklóssal.

Ez utóbb említett Miklósról meg kell jegyeznünk, hogy az, — habár összeköttetését családfailag nem ismerjük, — a Pálffyak szintén szakolczai ágából eredt, és cs. kir. udv. mester és lovaskapitány volt, s férfi korának küszöbén 1624-ben meghalván, mártius 30-kán Pozsonyban a nemzetség sirbolt-jába temettetett. Ezt a család levéltárában egy meg nem nevezett testvérenek levele igazolja, melyben az Pozsony városát az említett Miklósnak temetésére hívja. Ez tehát különböző személy volt a családnak azon időszakban élt III. és IV. Miklós nevű tagjaitól, kik közül az előbbi mint pozsonyi prépost 1621-ben, az utóbbi pedig mint fő ajtónálló-mester 1679-ben mult ki.

Nem lesz talán végre fölemlítenünk érdektelen a Pálffy-nemzetség fényes sorozatából azt, hogy közülök időnkint három nádori, három főkancellári, kettő országbírói, négy koronaöri, és tizenegynél több, tábornoki és tábornagi stb. legmagasabb méltóságra és rangra emelkedett.

Baró Pálffy Andras ezredes, — mint ké-pünk mutatja — szabályos, nyilt, de komoly tekintetű férfi volt, nagy, mondhatni szép és beszédes szemekkel, szabályos, kisé hor-

BÁRÓ PÁLFFY ANDRAS.

gas orral, éles vonásokkal és fölfelé kékelt bajszszal, hosszú, vendég-haj-féle vállig érő bodor hajzattal, mely arczának bátor tekintetét még kitünőbbé tevő. Jelszava volt: „Virtus in actione.“ N. I.

Falun.

(Szeptember 10-kén.)

Nem vész már árnyat kis barackfám,
Mégfogott, ritkult leveled:
Az élet komor elmúlása,
Ne bántson mégis tégedet.

Látod, amott a gólyafészek
A szomszéd nádas háztetőn,
Milyen zajos élénk vidém volt —
S egyszerre üres néma lón.

A piczi kis méla virágok,
Eltűntek titkon — csendesen;
De üsön csak a hívó óra —
Elhidd, mindegyik megjelen.

Oh ne busulj! nem vagy magadban!
A méhek mind itt zsonganak.
Bár nem susog lágy enyhe szellő:
De melegen süt még a nap.

... Oh pusztulás van! ... de azért én
Vigan tekintek szerzetesét,
Kedves az élet — legalább most
Előttem édes üde szép.

Meghozta a napot az Isten.
Hogy szívem — bár sir — ünnepe.
A mi bántott a zord napokban:
Könnyen felejtje a kebel.

Megjött a sok szép kedves emlék,
Szívem nincs többé egyedül.
A mi vala sötét, borongós,
Érzem, látom, mint fényesül.

A köny, mely lopva omlik, árad,
Kicsalja mind mi kinezott.
— Az ég mind tisztább derültebb lesz,
A mint egy bús arcz mosolyog.

Borulj reám, kedves barackfám,
Fedezd el a mi még setét:
Legyen egészen derült, tiszta,
A nyájas szelid kegyes ég.

Tolnai Lajos.

Egy lengyel történet.

Novella.

JÓKAI MÓRTÓL

(Folytatás.)

A lengyel azután lehuza újjáról brilliantos gyűrűjét s az énekesnő ujjára vonta fel, átcsérélve azt ama finom kis sodronykarikával, mely a kisasszony ujját ékesíté. Értéke alig lehetett több egy franknál, különben az is rég a többi zálogbement ékszer után vándorolt volna.

Ez volt a jegyváltás.
— Most küldje el kegyed a házmeztart a kolostorba ezzel a zsolttárlappal; szólj a lengyel, egy ócska nyomtatványt vonva elő zsebéből, melybe egy pár szivar volt takarva.
A leány meggondolta magát.
— Ezt nem lehet a házmeztartre bizni; hátha kém? titkos feladó? Magam fogok vele odamenni.

Maga a menyasszony? esküvőre hívni a papot? Ez is először történik e nap alatt. No de sok történik a Kárpátokon túl, a mikre példát nem mutat a történet. Miért ne történhetett volna az is meg, hogy egy fiatal leány éjnek éjszakáján, esőben, sötétben, egyedül, őráratoktól nyugtalanított utcákon végig elinduljon, lelkészre keresni, ki őt völgenyével összeeskessé?

Zseminszky kézzelkötéssel köszönte meg a lányának az áldozatkészségét s gondosan betakarogatta őt shawljába, hogy meg ne hűsse magát.

A lányka meggyújtá kézi lámpását, s elindult az utcán.

Az eső folyvást szakadt, a kozák őráratok a szomszéd utcában esőrómpöltek, az énekesnő nem törődött sem egyikkel, sem másikkal.

A minorita-kolostor kapuján megnyitott egy szűk négyszögű ablak a csöngetésre, s egy kemény, gyanakodó hang kérdező: ki az?

— Gyóntatóért jöttem egy haldoklóhoz; szólj a leány s benyújtá a nyílason a zsolttárlaplevélkét.

Néhány percz múlva nyikorgott a kulcs a nehézkes kapuban, egy szerzetes és egy minisztráns fiu jöttek ki rajta. Mindkettőnél lámpa volt, mert az orosz felvilágosodás úgy kívánja, hogy ha három ember megy az utcán, mindháromnál lámpás legyen, s ha valaki a szolgálójával viteli a lámpát maga előtt, s rajta kapják, a szolgát szabadon eresztik, a gazdáját viszik a fellegrvárba.

Szerencsésen eljutottak a leány lakásáig, anélkül, hogy valami baj érje őket.

— Valóban haldoklik azon ember? — kérde a szerzetes, midőn a kapun belül voltak.

— Nem haldoklik, hanem esküdni akar egy nővel.

— Akkor nagy sietsége lehet.

Larisse előrebocsátá a lelkészt, s megmutatta neki szobája ajtaját, melyen be kelle menni.

Azonban, a mint az ajtó feltárult, Larisse maga is visszadöbbszent, mintha idegen helyre nyitott volna be. A szobában nem az ott hagyott lengyel várt reá, hanem egy francziásan öltözött fiatal férfi, fekete hajjal, borotvált arczal és a la Henri IV. kecskeszakállal, fekete frakkban, fehér mellényben. Azonban ez mégis az ő szobája volt.

Larissenak valami veszélyben éber ösztön megstáta, hogy jobb lesz ez idegen alaktól nem kérdezeni most semmit; hanem elvárni, hogy mit mond ő? hogy jött ide és hova tette a lengyelt?

Jobb is volt.
— Jó estét, atyám! szólj a sima arczu férfi, az érkezők elé sietve s a hangról megtudta Larisse, hogy ki áll előtte. Maga Zseminszky Kázmér.

A míg ő a kolostort megjárta, ideje volt neki átöltözni, szakállát levágni, befesteni, idegen embert alakítani magából.

A lelkész kezét nyujtá a férfi elé, az megszorította a nyujtott kezét, kézzelkötés alatt középujjával azt a titkos jelt adva, a miről két egyetértő egymásra ismer s a mit egy harmadik, bárholgy figyelne is rájok, nem vehet észre. A kéz öt ujjá egy szorítás alatt, azok előtt kik a rejtett beszédet értik, egész titkokat közöl, a nélkül, hogy valaki mást látna benne, mint egy néma kézzelkötést; különös, a befogott középső ujj kézzelkötés alatt azt jelenti: „veszélyben vagyunk.“

A szerzetes fejével inte.

— Hivattál.

— Haldoklóhoz gyóntatni, a mi nem felöltő. Talán nem is vétettem nagyon az igazság ellen; ki tudja nem agoniázok-e most? Azért gyóntass meg és aztán esküdtess össze menyasszonyommal.

— Hol van?

— Itt áll melletted. Ő vezetett ideig.

A szerzetes arca nem mutatott semmi meglepetést. Csendesen, minden aggály nélkül végzé a szertartást; Larisse, mint Zseminszky Kázmér neje állt fel a térdeplőről.

— Az anyakönyvből igazi nevemet irdd be, szólj a lengyel s annak egy kivonatát küldd el Lord John czim alatt poste restante Párisba. Ott szükségem leend rá.

A szerzetes eltávozott s az új férj és nő egyedül maradtak.

— Kedves Larisse, szólj a lengyel, karja alá vonva az énekesnő szép kezét, szabad önnök most némi utasításokat adnom? megengedi, ha azoknak elfogadására kérem.

— Parancsoljon, uram. Én szót fogadok.

— Azt látja ön, hogy én nem az vagyok külsőmben, a ki egy óra előtt voltam; az a hamu ott kandallójában a rajtam volt öltönyök maradványa. Amnyit ért már, hogy az a Zseminszky Kázmér, a kinek a nyomait talán az utca szegletéig már felfedezték, itt egyszerre elrűnjön, és ne legyen található többé. Már most figyelmezzem rá kegyed. Engem e percztől fogva kegyed „Alfréd“-nak fog nevezni. Első buffo bariton vagyok a párisi Varietés színházról. Utlevélem egészen rendezésben van; nézze, a személyleírás pontosan egyezik; rajta az orosz nagy követ visája, s minden közbeeső rendőrfőnöké, a mig Párisból idáig jön az ember. Csak egy hiánya volt még az utlevélnek: Poissard Alfréd nevével együtt utazik, a ki szintén énekesnő; most már ezen is segítve van. Van kegyednek utipodgyásza?

— Kéves, szólj Larisse pironkodva, — arra gondolt, hogy a hosszas nélkülözés még ruhaneműitől is megfosztotta.

— Ugyan kérem, hagyja azt is itten. Két nap múlva tul leszünk a határon s ott vehet kegyed magának mindent, a mire szükségé van. Az uti mátha nagy árulkodó.

Larisse szívesen lemondott minden utikészülettől.

— Én még utitáskámat is a tűzbe dobtam, miután ez átöltözésre szükséges ruhadarabokat kiszedtem belőle. Tud-e ön németül?

— Keveset és nagyon francziás kiejtéssel.

— Az igen jó. Kérem, ha út közben valaki németül szól: meg bennünket, feleljen kegyed neki, én kénytelen vagyok eltitkolni, hogy tudok, mert az lehetetlen, hogy egy lengyelre rá ne ismerjenek, mikor németül beszél. Hát oroszul tud-e kegyed?

— Az még nem ragadt rám.

— Akkor hát viszont bizza rám kegyed, ha valaki oroszul szólítja meg, hogy én feleljek rá. Lengyelül pedig egyáltalában ne értsen kegyed semmit. És még egyet. Kegyed párisi nő, bizonyosan volt már álarczos bálban. Vegye ugy ezt az egész alakoskodást, mint egy jó trétát a „mi-carème“ bohóságai közül, mikor az ember barátjával, barátnejával római vitézeknek öltözve megy a vigalomba s nem mutatja azt, mint-ha tudna afelől valamit, hogy ennek a masqueradenak az is lehet a vége, hogy az álarcz helyett az embernek az egész fejét kell letenni.

— Nyugodt lesznek uram. (Folytatás következik.)

A Tisza bölcsője.

(Emlékül a jó máramarosiaknak.)

IRTA P. SZATHMÁRY KÁROLY.

(Folytatás.)

III.

Belépés a gazdagon díszített szinkörbe. Visk.

Ha köznapi hasonlattal akarunk élni, Máramarost egy óriási erszényhez hasonlíthatjuk, melynek zárkapcsa Huszt.

A mint a „Feres Dombot“ elhaladtuk, felnyilik előttünk az ország egyik leggazdagabban díszített amphitheátruma, jobbra, délfelől hirtelen emelkedő hegyvonallal, melynek regényes szirtei és hegyomlái egykori vulkánok képeletet felülmúló óriás harczára mutatnak, a viski, técsői, szaploncai bérceken hatalmas trachit- és porfyr-tömböket tolvá előre s kinyulva egész a megye

tulsó határát tevő Guttinig s innen a bukovinai és erdélyi határhegyig: a Cziblesig.

E két három ezer lábnyi magasságu hegyvonulat egész hosszában gyönyörű bükkös erdő borítja, melyből csak itt-ott emeli ki fejét egy-egy trachit-bércz, mely meredek kopasz falaival hasonlít az ósidőknek tűndér kezek által rakott várakhoz.

A Tisza Szigettől kezdve csaknem közvetlenül a hegylány alján kanyarog, néhol megszorulva, de legtöbb helyütt egy két mérföldnyi gazdag térséget öntözve.

Bal kézre nem egyszerre köszöntenek be a Kárpátok. Előbb szakadozott partok, — az egykori óriás Tisza műve — majd fokokint magasbódó halmok következnek, mint a római szinkör padjai emelkedve egymás fölé. A Kárpátoknak az év 3/4-én havas ormai csak a végső láthatárt zárják be s néhol csak tiszta időben kivehetők.

És különösen hálás érzést költ az emberi kebelben a Mindenható iránt annak tudata, hogy e roppant amphitheátrum bal oldalának minden halmja, a föld beljének, az emberiségre nézve leghasznosabb termékét, a söt fedő; a regényes jobb oldali bérceket keble pedig egész hosszában az emberi szív telhellen vággyártógyait: aranyat és ezüstöt rejt.

És pedig ez tökéletesen való. Huszttól elkezdve egész Sugatagig a sóbányák szakadatlan sora vonul el Sófályn, Sándorfályn, Kerékhegyen, Szlatinán és Rónaszéken át Sugatagig s ugyancsak innen kezdve Kapnikig, alig van hegy, melyben aranyezüstbányát ne mivelnének.

Tul pedig, hol a távolban az erszény újból összeszorul, kezdődnek ama völgyek, melyek az emberi ipar és szabadság (s fájdalom a szolgaság) leghatalmasabb eszközeit: a vasat termik.

S ha ez öt erdők ezernyi vadait a Tisza százfélé jöztü halat s a vízmentes gabnagzag rónát idevesszük, kénytelenek vagyunk bevallani, hogy az ember itt valódi szükségégeinek mindenikét feltalálhatná.

De ne időzzünk hosszasan ez általánoságoknál, menjünk a részletekre.

Rövid futással jobbra a Tisza partját érzük s itt a regényes hegylányzóna tövén, termékeny térs parton feltűnik előttünk a megye második koronavárosa: Visk.

A legrégibb okmány, melyben Visk, mint Ugocsamegyéhez tartozó vár és helység (Máramaros mint megye még nem létezett) említettik, 1300-ról szól. Ezen okmány szerint Mikóv és Chepán (talán Mikolt vagy Miklós és István) mesterek, Marcheus (Márkelos?) gróf fia (*) Visk várát a királyl más jószágokért elcsereleik, miután erre a királynak különös szüksége volt a Máramaros földén létező népei és telepítvényesei védelmére. (in subsidium populorum et hospitium nostrorum (in terra) nostra Máramaros congregatorum Fejér Cod. Dipl. VI-ik. 2-ik rész 253 l. Wenzel által idézve.)

Ugyancsak a felhozott író által közölt s már érintett Róbert-Károly-éle 1329. apr. 26-án kelt diplomában már Visk is egyenlő jogokban részesítették a n-szölősiéssel; tehát megkapja a kisebb városoknak ezen időben élvezni szokott jogait.

Ez okiratokból két tanúságot merítünk: Első, hogy Viskben már 1300 előtt vár volt.

Második, hogy már ugyanekkor Viskben hospesek, vendégek, telepítvényesek voltak.

Az első a néphagyomány is bizonyítja, sőt az egykori várhelyet is ki tudja mutatni egy a város felett eső dombon, melyet maig „Bürgütszi“-nek nevez.

Már e név is mutatja, hogy az ide telepített hospesek egy részének németnek vagy szászoknak kellett lennie, ha mindjárt a maig élő családnevek: milyenek Hanka, Heezel, Stök, Poncz stb. nem bizonyítják is.

A 2300 lelket számláló városban azonban egyetlen német szót sem hallani többé; nem rég halt el az utolsó vén asszony, ki még pár kitélt megtartott volt az ősi nyelvöl.

A nyelv tehát átváltozott, de munkaszerezetét és nagyra, mivelődésre törekvő szellemét a nép megtartotta; innen van, hogy a viski ref. elemi iskola egyike az elsőnek Máramarosban s a szigeti ref. lyceum rendezésén Viskről kap legtöbb üjenczot. Munkaszerezetők bizonyosága pedig abban nyilatkozik, hogy határak a legtermékenyebb egész megyében s a lakosok kiválóan ügyes és szorgalmas gazdák.

Visk helyi történetét még senki sem írta meg s ehhez én sem sok adattal járulhatok.

A kunoknak Sz.-László idejéből betéréséről Máramaroson keresztül, hitesebb történeteseink nem igen akarnak tudni, ellenben a IV-ik Béla alatti nagy tatárjárás csapásai kétségkívül ezen helyeket is érték.

1300-tól kezdve Visk alkalmasint osztozott mindannyiszor társvárosai jó és bal sorsában. A reformatiót e város már 1524-ben felvette. E szerint Visk volt az első protestáns hely Máramarosban. Ramas Mátyás, ki Szebenben viselt hivatalt, egy rokonát, barátját Szurdászter Jakabot küldé távol hazájába a megismert igék terjesztésére, kinek apostolkodása nemcsak Viskre, de Técsőre, sőt Szigetre is kiterjedett később.

Hogy várkastélyának fejdelmi letelepedésre alkalmasnak kellett lennie, bizonyítja az, hogy II-ik Rákóczy György 1657-ben jan. 14-ére ide hívta volt össze Erdély rendeit, hogy előrekicsinált lengyel trónkövetelési háborújára a törvényesség színét vehesse.

Innen indult ki a legszebb sereg, minőt valaha Erdély kiállított, mintegy 40—50 ezer ember, a haza virága; — tél, víz idején, úgy hogy már megindulása valódi csapás volt, ember és lo halommal vesztén a Tiszába. Az ágyukat csigákon kellett a hegyekre felvontatni.

Bethlen János e kor egyik története, a fejedelem kancellárja s egyik vezére a ros előjelekhez még egy csomót rak.

A királyi kocsik vonására rendelt lovak utközben eldöglöttek, a tábornok betegségek tizedelték; a fejedelem midőn nagy pompával a krakói királyi palotába bevonulna, s csakja hirtelen hátracsuszván, maga Rákóczy is hanyattesett; Zavikostnál, hol a svéddekl a lengyelek ellen egyesült, a svéd vezérrel együtt egy kocsiiban ülven, sik helyen feldőlt. stb.

A ros előjelek nem csaltak. Rákóczy a hazatért svéddektől elhagyatva, útközetét útközetre veszt, a lengyelekkel gyalázó békeséget két s seregének romjait Kemény Jánossal visszahagyván, Viskben keresztül lappangva tér vissza várába Ecsedre.

Később a tatárok Keményt sergével együtt elfolják, majd maga a hős Rákóczy is halálra sebesül a gyalui mezőn s a nit a nagy Bethlen Gábor és I. Rákóczy György építettek, így lett semmivé egyetlen könynyelmű lépés által.

E hadjárat Erdélyre nézve az volt, mi Magyarországra Mohács s e szerencsétlen pályára az első lépés Viskről történt. Ezen hadjárat következtében történt 1657-ben az is, hogy a lengyelek által felkért tatárok, mint II. Rákóczy Gy. üldözöi, Máramarosba is betörték s Visket prédálni kezdték: de

*) Az Újhelyek ősei.

a huszti várat megpillantva, eszeveszetten futottak vissza Podoliába. (Szalárdynál).

Kemény János ugyancsak Viskben és Bikszádon időzött, mielőtt szerencsétlen trónfogalási háborújára indult.

Ajánlhatták Visket a fennebbi czélokra alkalmas és Huszt által védett fekvése, kellemes természeti tulajdonai; s főleg hogy fekvésénél fogva a kiindulási igyekezet bármely oldalra könnyen fedezhető volt.

Az 1717-iki tatárok úzve mentek ugyan át Máramaroson; de ugylátszik, annyi idejök mégis volt, hogy az egyházakat — ezek között a Viskit is — kirabolják s felégessek.

Visknek régiségei tudtommal nincsenek. A hajdani vár helyén Bürgütszi a mult években pinceszét letek, melynek további ásatásához a nép azon hagyományyal járul, hogy az utolsó tatárútákor a lakosság ide rejtette volna kincseit.

A ref. egyház nem régi; harangjai egyike 1600-ból való; másika új.

A ruthének közelebbi időkben építettek csinos bádogtornyu templomot.

A természetől Visk gazdagon meg van áldva. Azonkívül, hogy határa — mint említettük — a legtermékenyebb és terjedelmesebb a megyében, halászat is a legkiválóbb, — különösen az oly izletes galócákban; erdeje elég; csak savanyuvíz-forrása több van 10-nél.

Ezek között, az alább említendő várhegyi után legkellemesebb a saáni, mely egy gyönyörű völgyben van s borral is kellemes ital.

E forrás még nincs Nyugat kulturájához idomítva; ki hosszasan akarja használni, társzekérrel kell jönie. Azért nem ritkaság itt a friss gyepen, kivált vasárnag délutánonkint vidámon mulató társaságot látni.

A szőlő nemlétét a természet itt kész borral pótolta; de azért elcsuszik a mellett a bor, almabor s ha egyéb nincs az ezet is.

A viski határon hajdan nagy mivélésű aranyezüst-bányák lehettek, mit a felhagyott bányászjak és cserkészetek bizonyítanak.

Jelenleg csak egyetlen egy van mivélés alatt a „Tóvishegy“ oldalában; kovandokat (Kiese) és fényléket (Glanze) tartalmaz, melyek elegendő ezüstöt adnak. Midőn 1860-ban e bányánál jártam, az még gyermekkorát élte. A zuzda két lábtöböl állt, melyekre egyetlen ember lépetett felváltva; azóta mondják emelkedett; de olvasza nemléteben a Bányára szállítás a jövedelem nagy részét fel kell hogy emészesse.

Nem messze e mivélés alatti bányától van a „Fehérdomb“ is, honnan valami porcellán földféle kerül ki, mivel a viskiek házaikat fehéritik. Az elmúlt években szó volt róla, hogy porcellán-gyárat állítanak mellé; sőt talán már munkában is volt: de csakhamar megbukott; pedig Magyarországnak egész keleti oldalán egyetlen porcellán-gyár sincsen.

A viskiek gazdasága buza-, tengeri- és len-termesztésből áll; melyhez a szénagyütés gazdag „házaikon“ — mint legelőket nevezik — jövedelmes adalékkal járul.

Napszámot nem szokás fogadni. Kis gazdaságu család holmiét maga begyűjti; a tehetőbbek pedig cigányokat fogadnak, a városon végig zenéltetnek s a frissen süttött bélésekért, jó vacsoráért s tánczért, a legjobb kedvű munkásokat kapják és pedig annyit, a mennyi teszik.

Termékeikből különösen kiválik az igen szép len. Ez még a 62-iki londoni kiállításon is tetszett. Mivélésére nagy gondot is fordítanak. Kétszer kapálják s közben kigyomlál-

ják. A lent gyomlálás után megszáritják, nyalábokba kötik (egy-egy nyaláb 24 fő) s magvát olajnak kisulykolják, áztatás után nagyban török (bukbálják) s aztán kétszer tilolják. Az első tilolást „sztréfelésnek“ a másodikat „szépen tilolásnak“ nevezik. A megsztrefelt lent drököknek hívják, mi hihetőleg a régi szász műszavakból származott. Magával a lennel nem kereskednek, csak magvát török olajul s a bőjtől ruthén atyafiaknak adják el.

Lenjüket házi szükségekre megfonják, szövök. Szövőszékek között láttam olyat, melyen 1522 volt évszámul feljegyezve. A fonókák, mint másutt hazánkban, itt is nagy dívatban vannak.

Visk népiszkolákkal meglehetősen el van látva. 1852-ben a reformáltak csinos köiskolát építettek a régi faépület helyére, mely

Képek a hazai népeletről.

XXXII. Vásárról hazatérő csizmadia.

János gazda nagy figyelemmel hallgatja Sass uramat, ki a világ folyását úgy tudja, akár a pap s csak úgy elvéve szól oda lovainak. Saját nevelésű csikaja, a „Csinos“, a lógósság akademiájában nevelkedik, de azért, az ő ítélete szerint, tultesz a két rudason már most is. — A régi módi kalapu csizmadia-mester, szavait a mily pontosan rakja, azoképpen pontosan bólingat fejével a fuvaros is, ha a mester azzal végzi egyik vagy másik mondókáját: „mert én ezt tudom, scio.“

Ugy látszik, „szukcedált“ a turi vásár, mert az üres ládát könnyen röpti a három táltos.

De azért, hogy a ládában benn nincs,

füstszalag rózsaszinben uszik, s éles fütty hasítja át az esti léget. „Ménykü egy találmány!“ tűnődik János gazda; „még én nem mentem rajta pedig.“ „Ne kísértse kend az Istent,“ inté majsztram a parasztot kenetteljes hangon, „mert vannak találmányok, a melyek nem is a tiszta emberi elme művei, hanem a gonoszhoz hozzájárulása által születtek; mert olvasom az ujságban, hogy mindéig, furtonfurt történnek szerencsétlenségek; és a tiszteletes ur bármit beszéljen, én nagyrebecsülöm, okos, tanult ember, de a vasutat nekem váltig dicsérheti — én rá nem ülök.“

Igy, vagy tán még okosabban is foly a beszéd. Az est mind lejjebb szállt. A láda tejetén már nem vadaskodik oly nagyon a menyecske, látva, hogy ura meg sem hallaná, akár hogy lármázik.

Képek a hazai népeletről: XXXII. Vásárról hazatérő csizmadia. — Lota után Jankó.

1854-ben meg is nyílt. A leányosztály több mint 100, a két elemi fiú iskola mintegy 150 gyermeket részesít a nevelés áldásaiban hivattott, külön tanítók alatt; a katolikusoknak és ruthéneknek is vannak iskolái.

1862-ben különösen Vittenberger mérnök ur, Héder János, Hanka Márton s a lelkész urak befolyásával olvasóköri is keletkezett.

A gyáripart ugyancsak Héder János urnak ujon épült szárász és olajtörő malma képviseli, mely a városra nézve valódi áldás.

A tisztai halászat is Visken legsikeresebb Máramarosmegyében. — Különösen felséges ízűek a galbócák, melyeket alakjuk és kellemes ízükért bátran nevezhetünk a pisztrángok nagyatyáinak és nagymamáinak. Ezt egyébiránt a halásznoknak itt is jól meg kell fizetni, sőt sokszor csak különös kegy utján szerezhető.

(Folytatás következik.)

van ám rajta; ott dévajkodik a tetején Fodrák Miska, János gazda fiatal feleségével, ki akkorákat üt a legény kezére, hogy ennek csak úgy dagad bele a szive a nagy örömtől. „Maradhasson már, mert szólok ám az uramnak!“ Szól ám, hátha akkorákat sikoltana, hogy elhallatszanék a harmadik tanyáig, megfordulna-e a fuvaros? ... mikor épen most adja elő Sass uram ő kigyelme, hogy a Garabáldi mi módon vette be Nápolyországot, s hogy már most Róma ellen készülődik, s a mihelyest teljesen kiépül, beveszi — „mert én azt tudom, scio.“

Röpi a szekér. Az ősi nap leáldozó sugarai hig aranynyá változtatják a Tiszát, a laposban susog a nád, az árokparton egy pispke fut a homokban és távol attól, hogy megriadjon, szeliden néz az emberre. Meszsziról a tovasikló vonat után hosszán elnyúló

E perczen megcsendül az estharang, a falu közel van, s az első csillag, a melyik kigyult, Sass uram tiszta portája fölött ragyog.

De miért is ne ragyogna rá jó kedvvel, mikor hát Julis gyermekéhez, az aranyos leányzóhoz, nagy darab földön nincs hozzá fogható.

Hozott is neki vásárfiát, tudom — pedig Julisnak már nem a mézeskalács édességein jár az esze.

A kukorica-csutka mint táplálék.

Oelacher innsbrucki gyógyszerész 100 font száraz kukorica-csutkában talált 36,6 százalék keményítőt, 9,4 cukrot és mézgát, 41,5 sejtanyagot, 1,9 hamut és 10,0 vizet.

Schrötter tanár a kukorica csutkalisztet vizsgálván, lelt benne 41,1 százalék keményi-

tőt, 28,0 farostot, 7,2 mézgát és fohérnyét, 10,5 vizet, 9,6 hamut és 1,6 kőport a malomkövekből.

Ezen adatok szerint, ha csak a keményítőt és cukrot vesszük figyelembe, tápereje a kukorica-csutkának 46 százalékra teendő, s miután 170 font csutkából lett 100 font liszt korpa nélkül, 100 font csutkának a tápereje 27 százalékos lesz.

A kukorica-magnak tudva levő 79 százalékos tápereje — tehát úgy viszonylik a csutkához, mint 3:1. vagyis 300 font csutka felér 100 font kukorica s a számadást pénzre vezetve, ha 100 font kukorica 5 ft.: 100 font csutka értéke 1 ft. 66 kr. — Magyarország tágasabb értelemben, évenként természet középszámmal 30 millió mérő kukoriczát, melynek csutkája 6 millió mázával számítható, s ennek jelenlegi értéke körülbelül 10 millió forint. — Mindezekből csak azt akartam kimutatni, hogy mennyi táperő megy füstbe évenként hazánkban, ezen minden tekintetben becses, de nálunk megvetett anyagban, melyet tüzelésnél egyébre nem tartunk méltónak. — Igaz, hogy daráltatása kissé fáradságos, s a szegény ember őrletését nem eszközölheti, de téli estéken igen is reá ér családjával, azt legalább apróra darabolni, 24 óráig ázni hagyva, megőzni, s levével együtt szecska közé keverve, marhájának felette tápláló eledelt készíteni. 16 csapott véka kukorica-csutka ad pontosan 11 véka darát, melynek vékája 10 — 14 fontot nyom, s ezen csutkadarának 2 vékája felér 1 véka zabdarával, ha szecskaival vegyítve s meleg vízzel nedvesítve adatik a marhának.

Hogy nagy birtokosaink vagyis inkább szeszgyárosaink miért nem használják fel szesztermelésre, okát nem tudom, de annyi igaz, hogy a csutkából sokkal több szesz nyerhető, mint hasonsúlyu burgonyából. Tudom, hogy ez idén ez is hiányzik, de helyenkint mégis található lesz, s ily szomorú viszonyok közt, a melyekben élünk, ezt is vétek lesz, haszon nélkül füstbe röpteni. *Karlovsky Lajos.*

A csernekhegyi zárda.

(Munkács mellett.)

Közhiedelem szerint a Munkács melletti Csernekhegy volt magyar őseink első pihenőhelye, midőn 889 táján a beregmezei vereczkei szoroson a keresett útj hazába beléptek. Ennek ormairól lengett először a magyarok zászlója a hazában.

Most e hegy oldalában azon kolostor áll, melyet 1360-ik évben Koriatovics herceg a Vazul rendű ruthén szerzetesek számára rendelt fölépíttetni. — (Koriatovics herceg az 1345-ik évben I. Lajos uralkodása idejében Olgerd orosz fejedelem boszujára elől hazánkban keresett menedéket, s Lajos király Munkácsot a körülötte levő birtokokkal együtt az orosz hercegnek ajándékozta.)

Az 1491. évben Ulászló alatt kelt okiratból kiviláglik, hogy e kolostor ruthen

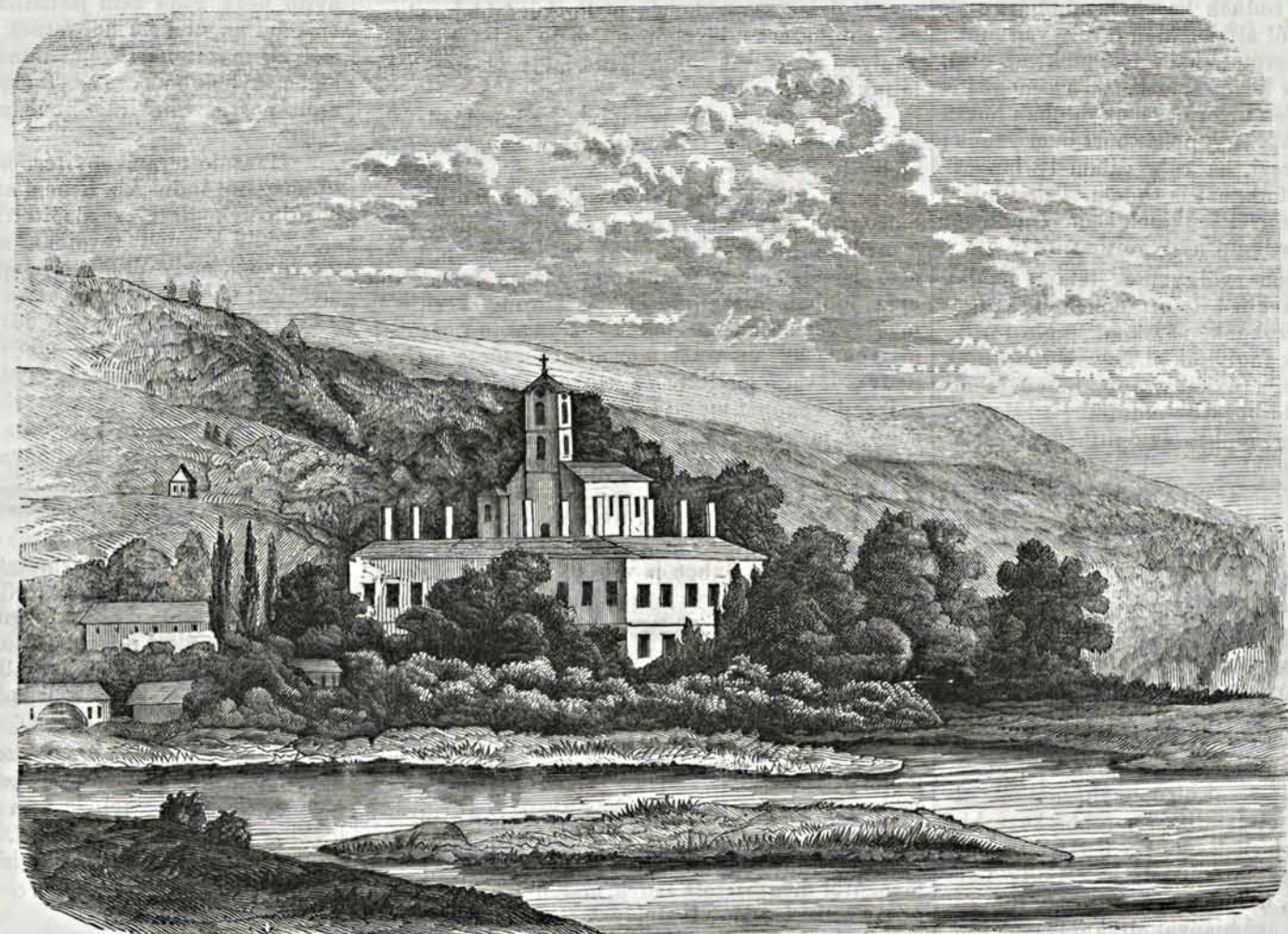
püspököknek szolgált székhelyül több századon keresztül, a mint azt a fennmaradt alapfalak és jegyzékek igazolják.

1551-ik évben az egész kolostor elpusztított, 1560. évben pedig javai s birtokaitól megfosztott, s az akkori időben a szerzetes atyák sok szenvedésnek voltak kitéve, mert a munkácsi várparancsnokok önkényétől sokat kellett tűrnök. — De utóbb több magyar király különféle czim alatt még inkább gyarapította, s valódi jóllétnek örvendettek itt a Bazilita atyák.

1644. april 24-én létrejött Ungvárott a róm. és görög egyházak között az egyezség, 1692. évben I-ső Lipót alatt Pobovistye és Lauka falvak, Klobusiczky Ferencz (I-ső Rákóczy Ferencz jóságainak helytartója) által visszaadattak.

1766-ban Rác Demeter buzgóságából a monostorhoz illő templom emeltetett, melynek alapkövét Bacsinzky András munkácsi görög egyesült püspök 1798. évben ünnepélyesen tette le.

A pompás tornyu egyház és a monostor

A csernekhegyi zárda. — (Munkács mellett.)

másfél év előtt legett, s most alacsony deszka-fedélzettel van fedve; — azért nyulnak oly magasra a kopasz kémények, a mint rajzunk ábrázolja. Az épület belseje gazdagon aranyozott képekkel, falfestményekkel van díszítve; az ebédlöben a falon szemléltethető Koriatovics herceg arc képe életnagyságban, az egyházban pedig lóháton pánczélságon festve Rác Demeter; valamint első püspökének képe, egyházi fővege, diszbotja és gyűrűi, mint régiségek őriztetnek.

A falakon és iveken fresco-festmények díszlenek. A kolostor nevezetességei közé tartozik a könyvtár. A könyvtárban figyelmet érdemelnek a régi vallásos és történeti, jobbára mind orosz nyelven irt könyvek s becses kéziratokból álló gyűjtemények.

Az idő, úgy látszik, az épületnek is meglehetősen kedvezett, és a sors csapásai, ha nem is mentek el mellette minden nyom nélkül, de a monostort mégsem semmisíthették meg, a zord idők gyakori viharai dacára is 500 éven felül áll már és hirdeti az Isten ígétét. — És e szent cézra alig is lehetett volna szebb és alkalmasabb helyet válasz-

tani, mint épen ezt; nemcsak azért, mivel innen az egész vidék tájképét magasztos nagyszerűségében láthatni, de ily megható és lélekemelő szépségnek élvezetében az ember önkénytelenül az Istenségre, mint ezeknek alkotójára gondol, s a látvány nagyszerűségével jól összefér e hegy oldalában levő csendes klastrom és templom. *G. S.*

Archaeologiai levél Zalamegyéből.

Rómer Flóriástól.

(Folytatás.)

V.

(Kapornaki bazilika. Várhely. Temetői templom. Az apátok sírköve. Bucsu-Sat-László régi kőpölnője. Magyar vendégszeretet. Zala berkei. Os tégláépítmények jellege.)

Caoda-e, ha a csatári védett monostor pusztasága megtekintése után, mint benczés, a kapornaki hírneves convent és apátság maradványait kívántam szemlélni? Csáthi barátom, mindinkább felhevülve a benedictinusok régi emlékei mellett, elkísért hegyen völgyön keresztül, meredek, görbe

utakon, azon mezővárosba, melyet az ott nem régen elkövetett merész rablás folytán a hírlapok ismételve emlegettek.

A hegytetőről megpillantván a jelenleg is nagy szerű szent egyházat, a két tornya közti tér minőségét és emelkedését, felismertük benne a háromhajóú románkoru bazilikát. Azonban szives háziurunkkal, — a helybeli esepes ural, belépve a templomba, csak egy dongaboltos hajót találtunk — és mindaddig nem tudtunk tisztába jöni, míg a toronyban a téglával berakott

ikres ablakokat nem találtuk. A középsőszlop, köbfejezetű, és vánkostagját a talapat szögleteim levél fűdi. A falak szegélyzete faragott kövekből áll és a közép templomon kívül, a keleti oldalon kerek apsis mellett, egyedül alabban meg lévők, kerek oldal-apsisokat lehet látni. Azonkívül a hely, hol jelenleg az apátsági templom áll, várnak nevezetik, emlékeztetésül a kolostor hajdani erődített állapotára.

Mint hogy továbbá a templom melletti négyszögű udvarban keresztül-kasul mindenféle alapfalak látszanak, nincs semmi okunk arról kétkedni, hogy e helyen, nem pedig a temetői dombon látható alapokon állt légyen az apátság. Ott, igaz, hogy szintén kerek vagy polygon apsisu templom állhatott, mint alapárkai mutatják, de ez a falu vagy város temploma volt, — melyet az apátságtól mindig meg kell különböztetnünk, mint hogy e korban a plébánia-templomok, a nép számára emelt imolák, a szerzetesektől mindig külön állottak, sőt ez utóbbiakba igen sokszor a népek még a bejárás sem engedtetett.

Nevezetes még azon sírkő, mely czimerül püspöksüveget mutat; az alatta álló verskek szerint Péter és Antal apát testvéreket fűd. Ezen kőnek téglákkal kirakott helye épen megfelel a déli apsis oltár elejének, — valamint Pannonhalmán is a szerzetesek kryptája ugyanazon helyen volt; — jelenleg e kő a sekrestyébe esett, minthogy a mel

T Á R H Á Z.

lék apsisok falai, tudja Isten, mi okból, ledöntötte, az újabb, egyháji templom oldalfalai, a mellék- apsisok felkőrénnek középpontja fél irányozták, s így a mellékhajók eltűntével a középhajó a két mellékhajó fél szélességével áregybevén, a nagy- szerű templom egyhájióvá lett.

Legközelebbi állomásunk *Egyházas*, — más- képp *Bucsu-Sz. László* volt, hol a szent ferenczi előjárótól legnagyobb szívességgel fogadtattunk. Nem merem itt utunk ezen kellemes oldalát kiel- melni, nehogy megint találkozzék valaki, ki azt mondja, hogy egész régészetem csupa eszem- izsom leírásból áll. Igaz, hogy a ki szivar- vagy pipafüst mellett szép verseket, vagy regényeket ír, vagy íróasztala mellett bölcsészeti új rendszert gondol ki, avagy terjedelmes könyvtára kivona- taiból történelmet állít össze, — talán nem is szorul oly prózai dolgokra, milyen az étel, ital, alvás stb. Hanem, édes költő, böles vagy törté- néző uram, tessék csak egész nap az égető verő- fényen állni, úgy, hogy vejeje majd összesül; tessék csak napjában négyszer, ötször 100—200 lépcsőn vagy létrafokon fel- és le mászkálni, ma- gát egész nap rozsz paraszt-szekereken oly porfel- gáték közt összerakni, hogy testét újnyi vastag- ságu rétegek fedik, és ha azután valahol nyájas képpel fogadják, lidító pohár vizet, mosdó meden- czét s tiszta ágat kínálnak — ha van emberseg benne, azt meg nem említeni! Akármilyen inkább, de haláltan lenni nem tudnék ha a hála mindjárt csak egy elismerő szóból áll is. Magyarok vagyunk; nálunk a vendégszeretet, hála Istennek, az első, ősi, nemzeti erények közé tartozik, mert megbán- tásnak tartja minden urfurma, ha a faluban hozzá nem szállunk, ha nála egy pohár bort nem iszunk; és hogy szívesen veszi, ha róla valamely lapoc- kában megemlékezünk, azt is tudom. Tehát miért nem tenni azt, a mivel senkinek sem ártunk, sőt elismerésünket ártatlanul nyilváníthatjuk?!

Zala párhuzamos völgyeinek talaját hajdan berkek foglalták; ezekben itt ott emelkedő szige- teket a lakók sáncoznak, váraknak, kolostorok- nak, búróhelyeknek foglaltak el. Jelenleg eltűntek a mocsárok fátanyaszéttükkel együtt, helyüket sá- os mezők, eltrőpülő bozotok pótolják: a szigetek pedig, melyeknek régi időben az építmények állot- tak, legelőül szolgálják.

Bucsu Sz. László már legrégibb időben, (németek Sz. László király idejében akarják visz- szavinni) kicsindelt kaplna állott a bold. szűz tiszteletre. Tanúsítja azt a nagyserű, Zalamegye- rendi által emelt templom szentélye mögött álló románkoru kis templom.

Alig láttam nagyobb hasonlatosságot mint a *pótai*, (közel Letenyéhez) és ezen templomcsoka között. Csinos teglamú, nagyobb részt bemázolt ta- gozattal, mely azonban a kert felé álló oldalon még némileg nyomott csücsöcs párkányzatban észre- vehető. Ezen kerekpísalis bíró egyháza csokái ol- dalai, főleg pedig oltárfülekjök, többé-kevesebb kiálló állpíllérrel birnak, mint a téglá által leg- könnyebben elérhető tagozattal; a kerekpí párkányzat hejyetséti, a könnyűdd, egyszerű tago- zatok itt-ott mutatkozó hiányai eltakarásának esz- köztésére, a mindent simító renaissance a betapasztó theoriát találta legalkalmasabbnak, s így, ha a régi tagozatot keressük, sokszor a féllátnyi kőra- szat kell előbb eltávolítanunk, mi nemcsak idő- rabló, de sokszor a törékeny — ide-oda hajló hág- csók tetején alkalmatlan és veszélyes munka is.

Nevezetesb jelenségek a növények életéből.

Minden nagyobb társaságban, bármily vidám legyen is az, találkozik oly ember, ki a közös mulatságban tevékeny részt nem vesz, csak hall- gatra figyel és gondolkodik. Ha ily egyéntől kér- djük, hogy mi foglalkoztatja oly különösen, azon válaszzal elégt ki, hogy tanulmányozza a körülötte levő embereket, s azok egyes vonásaiból egész életmódjukról törökszik magának ítéletet alkotni. És valóban nem is tagadható, hogy az emberi lények élete és különböző jelleme mindj- ug meg új érdekelt kólthet, melynek kielégítése gyak- ran fölér a mulatsággal.

De tekintve azt, hogy az emberi lények a természet összes teremtményeinek csak egy osz- tályát teszik, azon kérdés merül fel, vajjon nem ébreztene nek-e a többi lények is, melyeknek éle- tet tulajdonitunk, hasonló érdekelt ha sajátságai- kat szintén vizsgáló szemmel kisérnők? — Az állato- kat illetőleg, már a hódok, a méhek, sok madár-

nak életmódja elégséges bizonyosság arról, hogy az állat-élet tanulmányozása a legelőcsőbb nevezet- ségetek ismertetni velünk. — De a mi a *növények*ket illeti, ezekben jellemző viszonyai egymáshoz, ezekben élete és sajátságai mai napig oly kevés figyelemnek örülhetek, hogy e körülmény felbá- torít minket oda törekedni, hogy egyes rajzok ál- tal az olvasók érdekelt a növényélet tanulmányo- zására gerjesztjük föl. — Szánt-szándékkal ki fogunk itt kerülni minden kedvélre, mely a közönsé- ges növénytanba vág, és csak néhány, a növény- világot közelebről ismertető viszony földérítésére fogunk szoritkozni.

Valamint az állatok közt olyanok léteznek, melyek a természetől magától az emberekkél közlekedésre vannak utasítva, szintugy találko- znak növények is, melyek kiválóképpen az emberek szomszédságát látszanak kedvelni. A *mályva p.* (ezen kívül még a göröcz, a fehér kanafáj,) tud- tunk szerint soha szándékosan nem termesztetett az emberek által, és dacára ennek, ha nem is ki- zárólagosan, de még is kiválóképpen annak szoms- sédságában terem. — E, hozzána oly ragaszkodó növény azonban még más jelenséget is mutat, mely némi tekintetben említésre méltó.

A kereklevélű málványanak minden egyes magzatján találok oly anyaszál, mely képes magát összezsavarani, még pedig kevésbé nedves, erősebb, száraz levegőben, mely sajátság miatt az ilyen magzatok sok helyütt mint *légmérők* ta- láltak alkalmazást.

Ha ily magzatot — melyből a fonaldad, alul kissé összedort, felül ostrzerű anyaszál föle- melkedik — egy korong középre illesztünk, akkor az anyaszál felső része, előre vagy hátra mozogván, egy kört ír le, a szerint, a mint vagy a nedves időjárás az anyaszálnak összesodort alsó részét felcsavarja, vagy száraz levegő azt még jobban összesodorja. A korong kerületén megjegyezhetjük magunknak aztán azon pontokat, melyekre az anyaszál mozogható csücska nagyon nedves levegő mellett, és azokat, melyekre igen száraz levegőnél mutat és ekképpen a legegyszerű- rebb s mégis elég biztos *légmérőt* állítottunk elő, a milyen általában képzelhető, a mennyire az idő- járás a levegőnek nedvesfokától függ.

A száraz vagy nedves levegőnek befolyása egyes növényrészek összecsavarására vagy gör- bitésére még különben is vehető észre a növény- világban. Csak egy ilyen példát akarunk itt még megemlíteni: az ugynevezett *jerikói rózsát*, melyet az utazók mint különösséget szoktak ke- letről elhozni, és melylyel kereskedést is űznek. E rózsának, mint beszélük, azon sajátsága van, hogy azonnal virágzik, mielőtt a vízbe tesztük és ép oly hamar elhervad, vagy helyesebben mondva összezárdódik, ha a vízből ismét kivesszük. E rózsza titka a következő: e növény épen nem rózsza, hanem csak egy esztendő növénynek (anastatica hierochontica) kiszáradt, leveleitől megfosztott *szára*, melynek kiterjesztett ágai az elszáradás alkalmával úgy összehajlong- nak, hogy az egész, kisse élénk képződés mellett körülbelöl egy rózsának (centifoliának) alakját veszi föl, míg az ágak, ha a kiszáradt gyökér vízbe tétetik, lassankint ismét kinyúlózkodnak és azon helyzetbe térnek vissza, a melyben voltak, mikor a növény még élt és leveleket hajtott.

Mint az állatországban, úgy a növények közt is a két különböző nemnek: a him- és nőnemnek egymáshoz viszonyai nagyon érdekesek és kiválóké- pe a szaporodásnak története oly nevezetes sa- játságokat derít fel, hogy azokból néhányat itt meg akarunk említeni.

A szaporodás új, önálló egyéneknek előte- remtése, épen e czélra való nemző szervek által történik.

E nemzőszervek minden kifejldöttébb nö- vénynél a *virágban* vannak egyesítve; ebben képződik a mag, vagy belsejében mint lényes- ges részét, a csírárt vagy ébrényt tartalmazza. — A magnak kifejldése, és különösen az ébrénynek nemzése a *tenyésztés* folyamala által történik, azaz a lényeges nemzőrészek oly össze- működése által, hogy némely részek (mint a him- száralak porhonaiakkal) tevékeny és kezdeményező szerepet viselnek, míg mások (a magzat egyes ré- szeivel) a leendő növénynek csíráját, t. i. az ébrényt fejlesztik ki. Az élöket tehát, az állato- szagból átvett értelelem szerint *him-*, az utóbbiakat *női* nemző szerveknek nevezük, s e kétféle szer-

vek összeműködése által eszközöztetik a nemi sza- porodás.

Sok eszt ismeretes, hol női egyének hosszú ideig terméketlenül maradtak, mind addig, míg végre elegendő közelségükbe hímek állítottak, mire aztán mindjárt magzatot hajtottak és sza- porodtak is. A szomorú-füzelnék, melyeknek oly számos nálunk előforduló példányai mind nőne- miek. — A hím részek által történendő beporo- das hiánya miatt — soha érett magot nem fognak találni; mi azonban szaporodásukat nem hátrál- tatja, mivel ez elég könnyen átvétvésnyek által is eszközöztetik, csak hogy e szaporításnál termé- zetesen ismét csupán olynemű egyéneket kap- punk, a milyen az anyanóvény volt, t. i. nőne- müket.

A *tenyésztés eszközésére lényeges föltétel az, hogy a hímvirágok pora* (mely a porhonokba tar- talmazatik), a *nöstényvirágokhoz érjen*, — mi a legtöbb növénynél könnyű módon történik, mint- hogy a különböző nemek legközelebb összekötte- tésében állnak egymáshoz. — De a *fügek*nél pél- dával ez nincsen így. Ezeknek magtelepje belsejében nemcsak magzatokat, hanem számtalan kötele- tes virágzatot is tartalmaz, még pedig olyképen, hogy az egyik magtelep vagy — mi egyre megy — az egyik füge csak hím-, a másik csak nővirágzatokat rejt magában; minthogy pedig mind a kettő elég tökéletesen el van zárva, a hímvirágok termé- kinyitóra soha nem juthatna a nöstényvirágok- hoz, ha az el nem jodhatnék kis *rovarkok* által, melyek mézet keresvén, mind a kétféle magte- lepre nyomulnak, s a szőrös testükkel lehör- szolt port a hímvirágokból a nöstényvirágokba viszik.

Hasonló termékenyítés, mely nem a növény- től magától indul ki, hanem attól egészen külön- böző testek által eszközöztetik, mutatkozik még egy, déli Európa tavaiban előforduló gyengéd növénynél, mely *Vallisneria spiralis* név alatt ismeretes; ennél a levelek alján termő *hívvirágok* a *víz fenekén* ülnek, míg a nöstények igen hosszú, fonaldad, szépen fölemelkedő virágszáraikon a *víz felületén* usznak; — itt a tenyésztés úgy történik, hogy az *elsőbők* egészen rövid virágszáraikkal elválnak, és könnyűségük által a fölületre emel- tette, a víz mozgása alkalmával a nöstényvirágok- kal jönek érintkezésbe.

Némely fák (fűz- és nyárfák) oly időben vi- rágoznak, mikor erős szél szokott fúni, mely aztán a roppant sokaságban természetét hirtort magá- val viszi, és azt gyakran mérföldnyi távolságban levő nöstényfakkal hozza érintkezésbe. Ha pedig az eső és szél által elvitetett permennységeket le- csapja, ezek nem ritkán az álló vizeket sárga le- pellet borítják el, mely már sok helyütt a kereső- ről szóló meséhez adott okot.

Ha a történetességnek szeszélyes játéka, ily növényeknek kevésbé kedvező, és ha a hímpora a nöstényvirágok részeit el nem éri, akkor ez utó- biak terméketlenül maradnak, nem is tenyésznek, hanem elhervadnak, rint a hímek, s lehullanak.

A növényvilág még egy igen sajátos ter- mészettörvényére szeretnők olvasóinkat figyel- metezni. — Bizonyosan már egyésmélynek, ki ugynevezett melegházaikat meglátogatta, feltűnt azon körülmény, hogy sok ott természetét növény — így különösen az ott tartott *erica* nemek, — csak a mi telünk ideje alatt virágozik. Ez eltérő virá- gzási időnek oka abban áll, hogy e növények töb- bége a földnek déli félgömbjéből ered, hol, mint ismeretes, akkor van nyár, mikor az északi félgömb- bön tél uralg. Azon növények tehát, melyek ama tájakon az ottani nyár ideje alatt virágoznak, e virágzási idejüket nálunk sem változtatják, — mindegy, akár ellenkező évszakaink befolyása alatt magból neveltük, akár mint élő növényeket állítottuk át a déli égaljából az északiba, — ezek me- legházaikban is mindig csak azon évszakban vi- rágoznak, a melyben hazájukban szabad ég alatt virágoznának. — Hasonló módon a mi gyümölcs- fáink is, ha Európa déli részeibe, Olasz- vagy Spanyolországba ültetjük át, szintén majdnem ugyanazon időben virágoznak, a melyben nálunk virágozni szoktak, — s még tavaszok sem mu- tatkozik rajtuk sokkal előbb a lomb, mint nálunk, dacára annak, hogy ott a tavasz már régóta kez- dődött; — és elég sajátosság látvány egy az északi égaljhoz szokott gyümölcsfa, mely a déli országokban február vagy márczus havában még egészen lombtalanul áll, míg a többi növényvilág körülötte már legnagyobb pompájában dizeleg.

Dr. Egger.

Egyház és iskola.

** (Kunzt József kalocsai érsek) 6 exeját ötven éves papsága jubileumának alkalmából, Ó Felsége díjlengetés mellett a Szent-István rend nagy keresztvel földiszteni méltóztatott.

** (Az eperjesi protestans jogtanítóélet) engedélyt kapott a bírói államviszaga leteheté- sének eszközésére. A vizsgáló bizottság elnöke, — mint a „P. H.” bécsi levelezője írja, — Kray Miksa, az eperjesi első bíróságú váltótvérényszé- kél elnök, — alelnöke pedig *Dienes István* kerü- leti táblai elnök lenne. Ez az első protestans tan- ítóélet Magyarországon, mely ily joggal föl van ruházva.

** (A pesti helv. gymnazium), melynek nyol- czadik osztálya csak ez évben nyitott meg, a „P. H.” bécsi levelezője szerint a nyilvánosság ogát megkapta.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

** (A nagy. gazdaszonyok által rendezendő harmadik kiállítás), a gazdaszonykodás és ház- ipar körébe tartozó mindennemű tárgyól e hó 12-én nyílik meg a „Köztelek” helyiségeiben, s e hó 20-ig tart. Hisztük, hogy hazánk gazdaszonjai számosan állanak a nemes verseny sorompói közé, s a házipar előhaladásáról e kiállítás is kedves alkalmunk lesz meggyőződni. A gazdaszonyko- das a nők egyik legszebb s legelőbb foglalko- zása, hivatása; ennek kifejlesztése, előhaladását esz- tőlözni minden magyar gazdaszonyának honle- nyi kötelessége: s azért erős meggyőződésünk, hogy a jelen kiállítást hazánk leányai, mind be- cses küldemények nagy száma, — mind látoga- tásaik által, sikeressé s érdekesé tenni el nem mulasztják.

Közintézetek, egyletek.

** (A magyar tud. akademia) két havi szünet- tés után e hó 5-én kezdte meg osztály-üléseit. Ez alkalmával a nyelv- és széptudományi osztály- nak volt szakülés gr. *Dasseueffy Emil* elnöke- te alatt. *Először is Hunfalvy Pál* mutatta be azon értekezéscikk vizálatát, melyet *Reguly* hagyomá- nyainak általa rendezett kiadásához csatolt, benne a vogulok és magyarok egymás közötti vi- szonyát nyelvészeti és történelmi szempontok- ból fejtegette. — Utána *Budenz József* tartott érdekes értekezést a török hangutánzó igékéről. Bejelentette, hogy id. Mándy Péter a nagy szó- tárból kihagytott szavaknak már 8-ik lapstromát küldötte be. Végre felolvastott *Sezemé* Miklós levele, melyben akademiái lev. taggá megválasztás- saáért köszönetet mond.

** (Vizgyógyintézet Nagy-Váradon.) Dr. *Fe- tete*, 13 évi külföldön tett tapasztalatok után, Nagy-Váradon hidegviz-gyógyintézetet nyitott. Údvoz vállalat a szenvedő emberiségért.

Balesetek, elemi csapások.

** (Villámütés.) *Tápió-Szent-Márton* mellett a napokban a villám leütötte a mezőn, s kilencz egyént érintett meg, kik a viharban künn barká- likat őriztek. Közülök három azonnal meghalt, a többi pedig súlyosan beteg. Mint mondják, az egyiknek épen százában tartott pipája a nyakán egészen keresztülröfordott.

** (Teteses tivízés.) A múlt hóban a kolozs- monostori csür a lángok martaléka lett. A kár 80,000 frtra becsülhető. Különösen nagy vesze- ség az oda égett roppant mennyiségű gabona, mert a múlt két évi termés ezében, az idejé pedig szalmától együtt ott vesztett. Hogy a gabona- szem mily tartós tápanyagot nyújt az égésre, szo- moru példát mutatott reá e tűzvész, mely két hét múlva is égett, különben az oltás körül nem nagy buzgódságot fejtettek ki. A csür 2000 ftig volt biztosítva.

Mí ujság?

** (Ferenccz Károly főherczeg) 6 fonsége a magyarországi szűkítőködök számára 4000 ftot ajánlókozott.

** (Az egy millió mérv vöbő) kiosztása s visszafizetése a következő módon történik: A vö- tömágból egyesek a szűkítőghöz mérve a községét utján részeselek. A vötmög kölcser gyánat lesi kiosztva, még pedig oly módon, hogy minden község, mely belöle részt kap, kötelezvényt ad

magáról, mindazon egyesek aláírásával, kik közt a vötmög ki lesz osztva. E kölcson megterítésére magát az egész község, s így egyik ember a má- sikét is kötelezi. A vötmög az adóhivataloknál, s pénzben lesz megterítendő, oly ár szerint, a mint azt az állam a e. k. kereskedelmis s hitelintézetnek jelenleg ki fogja fizetni, természetesen a szállítási költségek beszámításával. Kamatot töle nem kíván- nak, csupán másfél százalékol lesz fizetendő a besze- désnél kikerülhetetlen vesztések pótlására. Az adósság három éven át, negyedévi részletekben, s így összesen 12 ízben lesz visszafizetendő. Az első részlet fizetése 1865. január 1-50 napján kezdődik.

** (Azon egy millió ftngi kölcson), melyet a brüsszli földhitelintézet, a magyar földhitelinté- zet utján, az alföldi szűkítőködök javára felaján- lott, a következő föltelek mellett lesz kiadóndó: „Az egész összeg egy hó leforgása alatt *Wodianer Mór* bécsi bankház által lesz kifizetendő a ma- gyar földhitelintézetnek évenként 50 „ot kama- tozó fizetési utalványaira. A kamatok félévénként lesznek fizetendők. E fizetési utalványok lejártor- ka a nevezett bankháznál félévénként újakkal lesznek fölcserélendők, mindaddig, míg az összes kölcson vissza nem térített, azaz 1868 nov. 1-ig. mely napon az egy millió ft. a brüsszli föld- és iparhitelintézetnek teljesen visszafizetendő lesz.

** (Történelmileg nevezetes helyeknek megőró- kítése.) *Dr. Arányi Lajos* a magyar orvosok és természetvizsgálók utolsó közgyűlésében azon in- ditványt állított elő, hogy „az emberek öröm- pereztel használatosnak fel oly alap teremésére, melyből a magyar történelem nevezetesebb helyei emléktáblák által jelölésenek ki és a régi nem- zeti műemlékek korszerűleg kijavítvaasnak vagy visszaillesztéseknak.” Az indítvány a gyűlésen, — hihetőleg azért, mert az előadó gyenge hangja miatt nem értette meg mindenki — nem talá- tott oly lelkesüléssel, mint a tárgy fontossága érdemelne; a közön- és részéről azonban már ed- dig is némi rokonszenvre talált, s néhány lelkes honfai tartott barátságos lakoma alkalmával, tíz krajczárónként néhány forint gyűlt össze, — küldetett be illető helyre e czélra. — Az indít- vány méltó, hogy országos viszhangra találjon. Ha minden honpolgár, életének egy-egy nevez- tesebb mozzanatánál, p. lakodalmak, keresz- telések, emléklékek, minden lakoma vagy tor- alkalmával csak néhány krajczárt áldoz is e czélra, őseink nagy tetteinek emléke meg lesz örö- kítve, s az észrevetetlenül eszeherdott fillérek nagy összegekké növe, bámulatos eredményeket hoz- hatnak létre műemlékeink megőrzése körül. Minden városban csak néhány honleány vagy hazafi szűk- séges, hogy apostola legyen az ügynek: s a fényes eredmény hirdetni fogja, hogy az unokák méltók őseikhez.

** (A pesti szentháromság-szobor) ünnepeley fölszentése ma délelőtöl 10 órákor megy végre. A szobor öntött-vas rácsokkal van körül kerítve, s disza a plebánia-térnek, melyen föl van állítva.

** (Szép ajánlat Erdélyből.) *Maroscsék* 150 birtokosa azon nemes ajánlattal lépett föl, hogy az inség ideje alatt 356 magyarországi szűkítőkö- döt minden szükségesség ellát, s 36 marháat elfog- dad teletetésre. Szép jele a testvérries részvétl- k.

** (A magyar gazdaszonyok hetilapja.) mint igérve volt, e hó elsején csakugyan megin- dult. Szerkesztője *Vachott Sándorné* fülkeri a lap gyűjtöit, hogy iverket *Emich Gusztáv* kiadóhiva- talába (barátok tere 7.sz.) mielőbb beküldeni szí- veskedjenek. Ugyanó értesíti azon gyűjtöit és előfizetöit, kik „*Családi füzér*” című vállalatát támogatni ohajották, hogy e vállalatot épen azért nem indította meg, hogy a „Magyar gazdaszonyok hetilapjájának” mint közhasznabb és szükségesebb vállalatnak szerkesztését elfogadhassa; azért a „*Családi füzér*” előfizetöit is ez új lapjával elégtit ki, remélve, hogy azok a szélesebb téren működő cserét szívesen elfogadják.

** (Engedély sorsjátékra.) A magyar közpö- művészeti társulat engedélyt nyert, hogy a közpö- művészet s a magyar művészek fölségeltésére 36000 darab ötvenkrajczáros sorsjegyet boosá- tasson ki, és azok árán olajfestményeket vásárol- hasson. A sorsjáték idejéről a nyereményeiről még eddig nincs tudomásunk, de hisztük, hogy e sora- játéknál a szerencsét sokan megkísértik, tudva, hogy általa hazai művészetünk érdekeit mozdít- ják elő.

** (Magyar dráma francia fordításban.) Tudva van, hogy *Dobsa Lajos*, „*Atilla*” című, még nálunk szinre sem került darabját francziára

fordítva párisi szinpadokon elő akarják adni. A művet e czélra itt helyben *Wohi Janka* fordította francziára, még pedig mint mondják, elég szabato-osan. A darabnak, *Jules Janin* nevezetes francia író szerint csak az a hibája, hogy *Genovéva* tör- ténete nincs benne. Szerzője, — mint a „Sz. L.” hitelesen értesül, — most ezt is bele szőni szándé- kozik, s azon körülménnyel fogva, hogy *Genovéva* Páris védasszonya, nagy hatást remél.

** (Pályázásra beküldött művek) A nemzeti színház által eredeti népszínművekre ki ítélt 80 db. arany első, — és 40 db. arany második pályá- díjra e hó 1-50 napjáig, mint határidőtől 14 pályá- munka érkezett be, ugmint: 1) „*Rugott menyecske*” 2 felvonásban. 2) „*Tárca*” 2 felv. 3) „*A lelence*” 4 felv. 4) „*A helység juhásza*” 3 felv. 5) „*A kovácsas*” 3 felv. 6) „*A bujtogatók*” 3 felv. 7) „*Egy magyar proféta*” 4 felv. 8) „*No csaljatok*” 4 felv. 9) „*Debreczeni taligás*” 3 felv. 10) „*Több veszett már Buda alatt*” 3 szak. 11) „*A boglyas*” 4 felv. 12) „*Kettős titok, kettős há- zasság*” 3 felv. 13) *Hora és Klokka*” 3 felv. 14) „*Rátöti öregbiró*” 4 felv. — A pályaművek meg- bírálására kinevezett választmány: *Bérczy Károly*, *Gyulai Pál*, *Egressy Gábor* és *Tóth Kálmán*, — *Jókai Mór* elnökele által összegyűlvén, a pályá- műveket és jelöket 13 pályázó részéről rendben találta, s ezeket pályázatra boosította. A „*Rátöti öregbiró*” című munka *bohózat* gyánat volt beklüdd, holott a pályahirdetés népszínműveket kíván; továbbá szerzője a darab színrehozatala ellen tiltakozott, ez pedig a pályázat tulajdonké- peni czéljává ellenkezé; azért a választmány e darabot e kettős okból pályázatra nem boosátha- tának találta. Szerzője a színházi titkári hivatalnál művet isszavetheti. A többi mű jelégés levelei le- pecsételve s színházi levéltárho tetettek. A pályá- művek bírálását a vá. aztmány az-nnal megkezdé.

** (Pályázó művek.) A nemzeti színház által eredeti vigjátékokra kiúított 50 arany első és 30 arany második pályadíjra 35 mű érkezett be, ugmint: 1. „*Ingyen jeg*”, 1 felv. 2. „*Egy pár csók*”, 1 felv. 3. „*Megbékültek*”, 3 felv. (jelige nélkül). 4. „*Tények*”, 1 felv. 5. „*Eladó leány*”, 1 felv. 6. „*Ész és pénz*”, 1 felv. 7. „*Az első szerelem*”, 1 felv. 8. „*Az apám felesége*”, 1 felv. 9. „*Az ismeretlen drusza*”, 1 felv. 10. „*Párhaj-lo- vag*”, 1 felv. 11. „*A konkolyhintó*”, 3 felv. 12. „*A balekfogók*”, 1 felv. 13. „*Az égbén*”, 2 felv. 14. „*A házusság politikája*”, 1 felv. 15. „*Egy művész szerelme*”, 4 felv. 16. „*Egy gordiusi o- smó*”, 1 felv. 17. „*A vadász a veremben*”, 3 felv. (jelige nélkül). 18. „*Egy szemleltus hölgy*”, 1 felv. 19. „*Kedves urambátyám*”, 3 felv. 20. „*A szerelmes színész*”, 2 felvonásban. 21. „*Becület és szerelem*”, 1 felvonásban. 22. „*Első nyilatko- zat*”, 2 felvonásban. 23. „*A lelkiéri diadala*”, 2 felv. 24. „*Egy jó madár*”, 3 felvonásban. 25. „*A bölcsesség köve*”, 1 felv. 26. „*A költő és hitel- ző*”, 1 felv. 27. „*Különös meghívás*”, 1 felv. 28. „*Megnyertem*”, 2 felv. 29. „*Barát a szűkaszó*”, 2 felv. 30. „*Mákvirágok*”, 5 felv. 31. „*A rangkő- ros nő*”, 1 felv. 32. „*Az elriaszthatlan szerelme- sek*”, 3 felv. 33. „*A jó testvér*”, 3 felv. 34. „*Eltévedt nagyszerűség*”, 3 felv. 35. „*Divatosa beteg*”, 3 felvonásban. A bírálásra felkért bizottság a következő tagokból áll: *Arany János*, *Salomon Ferenccz*, *Tóth József*, *Feleki Miklós*, gr. *Ráday Gedeon* elnökele alatt. A jelégés levelek az el- nökö pecsétje alatt a színházi levéltárho vannak letéve. A pályaművek bírálsát azonnal megke- zdték.

** (Régi élez új kiadásban) melyet az tesz érdekesebb, hogy valóban megtörtént. Egy művel embereköl álló társaság a nyáron a Tisza partján halászott. Egyiknél a horogra heringhez hasonló halasca került, s nagy lón a vitaközös, hogy az valósággal ezek sorába tartozik-e? Erre a társaság egyik tudákos tagja, a vitát eldöntendő, a halat nyelvvel érinté, „ez nem heriog, mert nem sós” — hangzott ajkáról a bölcséjtélet.

** (Az „*Estergomi Ujság*”) e hótl kezdve *Haán Rezsó* szerkesztése mellett, új, tetszőbb alakban, czélszerűbb beosztással jelenik meg. Alig mondatunk ezuttal számára jobbat, mint ha közelebbi számában közölt jeles toasztjának egyik érthetőbb részét reá magára alkalmazzuk, a közönsségek „a kegyelet illátárjai közt” bemutatván, s kívánván, hogy „a Mindenható az előfizető bajok- kok létszámát 800 zal növelni hősies kitartással énykedjék s érczarmvány egészségben sokáig él- tesse. Eljen!”

A Vasárnapi Ujság 40-ik számához 1863.

T Á R H Á Z.

Visszapillantás a magyar orvosok és természetvizsgálók IX-dik nagygyűlésére.

(Pesten, 1863. szeptember 21.—26-án.)

és esernyő nélkül nem képzelhető. Azon jámbornak azután visszatetszhetett az élénk embercsoport, pedig bizony a ki meg akarja érdemelni a nagy nevet, hogy természet szolgája, annak legelőbb is hűnek kell maradni urához és annak szép művét önmagán elferdíteni nem szabad.

Másnap, sept. 22-én délelőtti 10 órakor közgyűlés volt. Tömjé volt a terem minden zuga. — Későn szoktam érkezni minden jóhoz, mikor már előttem a szemesebbek elszedik a tejfelt; úgy most is pár perczel elköszvén, sehol többé nem volt számomra hely. Nem valami arrogantiából, de szükségből felkapaszkodtam tehát az újságírók emberiségére. Onnét végig tekintve látható az ember, hogy mennyire világszólók azok, kik az újságírók a hajnövesztő szereket hirdetik, tág torokkal kiáltván: „Nincs többé kopasz fej!” De-hogy nincs! Dehogy nincs! Talán e tudós urak, csak is azért kopaszodnak meg, hogy megmutassák, mikép a charlatánok ezen merész állítása kézfogható csalás. — Delután a lövődebe, társas ebédre mentünk. A dolgotintéző azonban itt elhibázták a dolgot, mikor ilyen magunkféle embereket 3 óránál tovább ebédeltettek. Volt itt ezernyi toaszt, jutott itt szegény és boldogra felköszöntés anyyi, hogy egyik tisztas kora kollegánk azon bátor nézetre fakadt, hogy a magyar orvos születte szónok. Csak is egy maradt a figyelmen kívül, egynek egészségre, nem ittak a magyar orvoskar, az egyetem legtisztelretreméltőbb, de egyzersmind legszerényebb férfira, Szauer tanár urra, ennek azonban nem roz akarat volt az oka.

Az eddig elmondottak azon három szóban is ki lehetett volna írni: *ittünk, ettünk, csokolózunk*. Következtek a szakgyűlések. Az értekezők sokasága mutatá, hogy ide nem épen ezen említett három szónak gyakorlati élvezése miatt sereglettünk. Értekezéseink némelyike oly heves volt, hogy azt bátran lehetett egy hajdani tisztújítási gyűléssel összehasonlítani. Sok esetben úgy jártunk el, mint az egykori miskolci gymnasiumi tanár, ki mikor hallá a rettenetes zajt a muzsák templomában, nem is kérdezte, hogy ki veri most egymást a padlóhoz, csak bekialtott a terem ajtaján: „Ziska, te Póórperri fleciant!” (ez utóbbi név sajtóhiba; Pompéri olvasandó helyesen, az a volt szerkesztő). Perze a jó tanár ismerte már igen jól tanítványának hajlamait és eszejárását.

Engedje el a többit, édes jó szerkesztő ur! mert ha minden ebédet, és minden értekezést, meg felköszöntést leirok, kegyed közkedvességű lapja unalmassá fog válni, pedig, ha valaha e hirbe jönne is, legalább ne történjenek általal. Csak azt engedje meg említeni, hogy a vendégfogadók, kik előre megmondták, hogy a tudományt annyira szeretik, hogy a lakásokat jóval olcsóbban fogják nekünk adni, nem tartották meg szavukat, vagy legalább Vadászkiüt kollegájuk nem, mert az egy csipetet sem engedett a régi árból, sőt nekem borsosabbnak tetszett, mint valaha. *Dr. Sikor.*

Művészeti érdekltség.

Mióta dr. Rómer Flóris közelebbi érdekes archaeologiai levelei megjelentek lapjainkban, azóta „*Turnice és Velemér*” a magyar történelmi festészetet kedvelő műbarátok jelszava. Alig hogy *Vizkeleti Béla*, ismert nemzeti jelmezrajzoló Velemérré indult, a nemzeti színház igazgatósága is oda küldé *Telepy Károly* festést, hogy a lapunkban említett ottani régi falfestményeken az ósrégi viseletet tanulmányozza; mint-hogy bizonyos, hogy épen a színház az, mely által ennek helyes felfogása legiakkább terjedhet; de a nemzeti intézetnek mintegy kötelessége is, hogy valódi kuforrások után induljon — ne pedig a külföldi színházi jelmezárakat utánozza. E napokban ismét *Masszók Hugó* festészuink indult Turnicebe, hogy a magyar régi festészet technikáját tanulmányozza; — a magyar tud. Akademia archaeologiai bizottsága pedig *Storno Ferenc* soproni polgárt és elismert műbarátot bizá meg, hogy e két templom festményeit archaeologiai szempontból másolja le. Igen sokat várhatunk tudományos szempontból *Storno* urtól, ki eddig a soproni sz. Mihály templom karát restaurálta, a Sopronban létező festményeket alapos tanulmányozás tárgyává tevő s a régi képek és faragmá-

nyoknak nemcsak betűit, illetőleg vonásait — hanem lelkét és jellegét is remekül felfogta és visszatükörözi. Oly kevés eszközzel oly eredményhez jutni, mint ezt *Storno* ur művében megszoktuk, nem mindenkinek sikerül.

Ugy hiszünk, az Ország és Mura vidéke mindent el fog követni, hogy ily magasztos czéltől odaíradozott művészeink mindenben, mi külön szempontból erőd, de egy czélhoz vezető működésüket előmozdíthatja, könnyebbé tegyék talájanak. Hiszünk, hogy látván a vidék, mily érdekel vi-seltek a főváros ritka műkincei iránt, hazafii kötelességöknek fogja tartani — legalább jövőre ezen nemzeti maradványokat az utók számára megőrizni — s további romboltatásukat — ha mindjárt áldozattal is, meggátolni!

Irodalmi újdonságok.

— *Megjelent új könyvek:*

„*A hadvezér, és a hadtudomány alapelvei*” az újabb hadjáratok történelmi felvilágosítva. *Irta Asboth Lajos*. Két kötetben. Pest, kiadja Heckenast Gusztáv. A szép és nagy két kötetnek ára 5 ft.

„*Az egyházyogtan kézi könyve*” tekintettel a magy. kor. tartományaira. *Irta dr. Konek Sándor* II. kötet (vége). Pest, 1863. Kiadja Heckenast Gusztáv.

„*Nemzeti színház*” *Kiadja Toldy István*. IV. „*A kísértés*” színmű 5 felv. *Irta Feuillel Oktáv*; ford. *Radnóty S. Pest, 1863.* Heckenast Gusztáv tulajdona. Ára: 80 kr.

„*Az öreg bolond Miska kalandjai* szárazon és vizen, mennyben és pokolban.” *Irta Frankenburg Adolf*. Pest 1863. *Kiadja Heckenast Gusztáv*. Ára 2 ft.

„*A magyar nemzet története.*” Olvasmányul és leány-tanodák számára. *Irta Vachott Sándor*. Pest 1863. *Kiadja Heckenast Gusztáv*. Ára 1 ft.

„*P. Virgilius Maronis Aeneidos über secundus.*” Iskolák számára magyarázta *Ponori Theorek Emil*. Pest 1863. *Kiadja Heckenast Gusztáv*. Ára 80 kr.

„*Bolond Miska naptára*” 1864-re. Számos eredeti fametszettel. *Kiadta Heckenast Gusztáv*. Ára 80 kr. Előzse tartalma, s sikerült torzképei sok vidám órát fognak szerezni.

„*Kakas Márton naptára*” 1864-re. Okos emberek számára való kalendárium. *Kiadta Heckenast Gusztáv*. Könyűi jó humora — valódi büféletető a mai szomorú világban.

„*A magyar irodalom ismertetése.*” Olvasókönyv felsőbb tanodák használatára. Második javított kiadás. Három kötetben. — I. kötet (I. és II. szakasz). Mint-hogy az első szakasz a magyar nyelv és irodalom történelmét foglalja magában, s az „*Olvasókönyv*” mindhárom kötetéhez kalauzul szolgál, külön is kapható s pedig 40 kr. — II. szakasz tartalma: Szemelvények a legrégibb időtől Bessenyéig az illető írók életrajzával. N. 8-r. 332 l. Ára 1 ft. 20 kr. — II. köt. A újabb magyar irodalom. Életrajzok s szemelvények. Bessenyitől Vörösmarty Mihályig. 465 l. Ára 1 ft. 50 kr. — III. kötet. Legújabb kor. Életrajzok és szemelvények. Vörösmartytól mostanig. 566 l. Ára 1 ft. 50 kr. — *Kiadja a szt. István társulat*. Nyomatott Pesten, *Emich Gusztáv*, m. a. nyomdász-nál 1861 és 1863.

„*A Sárospataki füzetek*” VI. VII. kötet megjelent sokottus tartalommal.

„*Lelencsház.*” *Irta s a magyar nemzet helyzetéhez alkalmazta Vasvári Kovács Ferenc*. I. kötet Ára 1 ft. Pest, 1863. Nyomatott az első magyar egyesületi könyvnyomdában.

„*Csermelyi Sándor újabb versei.*” Pest, *Ráth Mór* bizománya. A diszesen kiállított kötet ára 1 ft.

„*A keresztény hit védelme.*” *Krisztus feltámadása kérdésében, — szellemi felvilágosító Ballagi Mór* ur „*Tájékoztatójának*,” *Irta Filó Lajos*, n. k. rósi reform. lelkész. II. Füzet. Osterlamm Károly könyvkereskedésében, Pesten. Ára 80 kr.

„*Francia nyelv-tan*” Középtanodai használatra. *Irta Psenyeczki Nagy Sándor*, francia és angol nyelvtanár a debreczeni főiskolában. Pest, 1863, *Osterlamm Károlynál*. Ára 1 ft. 50 kr.

„*(Uj színmű.)* Szigeti új szímvé „*Széchy Mária*” e hó 16-ikára van kitűzve előadásra a nemzeti színházban. Ez új darabról a bírálók előre is igen sok szepet mondanak.

„*(Ellopott kasszái pénzek.)* *Dautova* községében, a hozzánk érkezett tudósítás szerint, múlt hó 23-ikán virradóra a község pénztárából 900 ftot elraboltak. A lopás 2—3 óra között történt. A mint látszik, a tolvaj ügyetlen is volt, vagy nagyon sietett, mert a láda fenekén 1004 ftot ott felejtett. A pénz kezelője *Burány János*, az elvesztett összeg visszaszerzését végett egy baranyamegyei jósnőhöz folyamodott. Ugyan jámbor és cézla nem vezethető utat választott!

Nemzeti színház.

Péntek, okt. 1. „*Egy bujdosó kurucz.*” Eredeti színmű 4 felv. *Irta Szigligeti*. Zenéjét *Böhm Gusztáv*. Legtermékenyebb színműírónk, Szigligeti, ma este ismét egy új színművel közzöntött be a „*Bujdosó kurucz*”-ban, mely azonban épen nem tartozik a jeles szerző legjobb darabjai közé. A mű jól indult, de a kivétel alig felelt meg a várakozásnak. Nem lehet tagadnunk, hogy mind-egyik felvonásban van egy-két hatásos jelenet; de az óz körül nagyrészt járatlan a vidék. A szerepek legjelebb színészeink kezében voltak; azonban igyekeztek daczára sem tudtak érdeket gerjeszteni. A mű legsikerültebb alakjai gyanánt tán az öreg kertész, Gerő és a bujdosó leányát, Margitot lehetne megemlíteni. Közönség szép számmal. Szerzőt az első és második felvonás után hívták.

Szombat, okt. 3. „*Faust.*” *Opera* 5 felv. Zen. szerzette *Gounod*.

Vasárnap, okt. 4. Ö Felsége névnapjának megünneplésére, a színház teljes kivilágítása mellett „*A csikós.*” Enekes népszínmű. *Irta Szigligeti*, zenéjét *Szerdahelyi*. Szabó Jozefa, a kolozsvári színház tagja, „*Róssi*” szerepében mint vendég lépett fel.

Hétfő, okt. 5. „*Egy bujdosó kurucz.*” Színmű 4 felvonásban.

Kedd, okt. 6. „*Rigoletto.*” *Opera* 4 felv. Zenéjét szerz. *Verdi*. *Ceresa L.* mint szerződött tag „*Mantua hercege*” szerepében először lépett föl.

Szerda, okt. 7. „*Az utolsó levél.*” *Francozia* színmű 4 felv.

Csütörtök, okt. 8. Szabó Jozefa kisasszony-nak, a kolozsvári színház tagjának föléptetél, előszőr: „*Az iskolakerülő.*” *Vaudeville* 2 felv. *Sardou V.* után fordította *Szerdahelyi*. Ezt követte „*Az ójtó vagy zárva, vagy tárva legyen.*” *Közmondás* 1 felv. *Mussel* után ford. *Tiszta K.*

Budai népszínház.

Okt. 2. A következő napokon adott új operette és vígjáték előkészülete miatt nem volt előadás.

Okt. 3. 4. 5. 6. „*A kofák.*” Operette 1 felv. Zenéjét szerzette *Offenbach*. Ezt megelőzte: „*A brazilai.*” Tréfajáték 1 felv. *Franziából* fordította *Tarnay*.

Okt. 7. „*Páholý az operaházban.*” *Uj vigi*. 1 felv. *Franziából* fordította *T. P.* Ezt követte „*A dajka.*” Operette 1 felv. *Offenbach*tól. Végül: „*A szellemalakok 22-ik mutatványa.*”

Okt. 8. „*Chouffleur ur otthon lesz.*” Operette, és „*Páholý az operaházban.*” *Vigi*. 1 felv. Végül: „*A szellemalakok mutatványai.*”

— (Adakozások.) A „*Vas. Ujs.*” szerkesztőségéhez a mult héten ismét beküldetett:

Az alföldi szülők ködök számára: *Veszprém*-ből *Kun Sándor* által 173 ft. (Az adakozók: *Puzdor Gyula* Ajkáról 120 ft., *Noszlopy Tamás* Noszlopról 30 ft., *Kenesey Móricz* Tót-Vászony-

ból 20 ft., *Piller Pál* Gyepesről 2 ft.) — *Vasme-gyéből* *Kis-Somlyó* helység közbirtokasai (agy a nemesi, valamint a volt urbéresek osztályából) *Nováky József* bíró és *Magassy Antal* jegyző által 50 ft. — *Sz.-Mihályról* (*Komárom*) *Itczés Ferencz* gazdatiszt 4 ft. — *Pestről* *S. V.* 5 ft. — *A pesti lópatvárosi templom számára:* *Pestről* *S. V.* 5 ft.

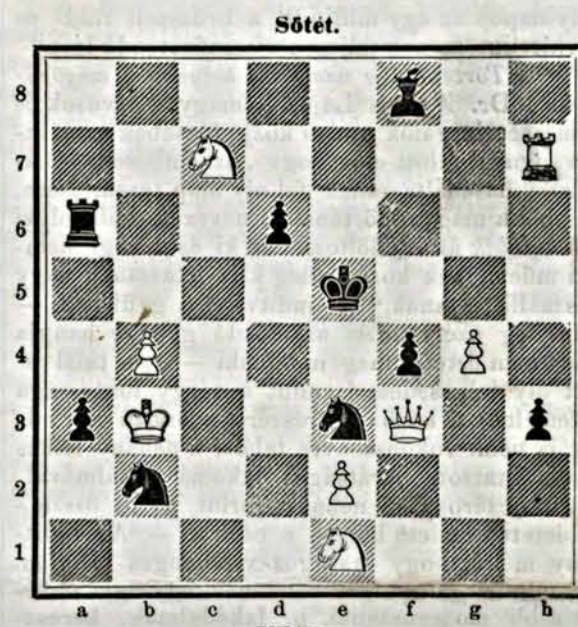
Nyílt tér. *)

— (Felhívás.) Azon igen tisztas külsejű, már özbevegült, hihetőleg protestáns lelkész ur, a ki ez évi sept. 8-án este, mintegy tíz óraker a pesti „*Komlóker*” egyik asztalánál egy fiatalabb úrral s három nővel vacsorált, igen kérietik egy valaki által egy jó szándékú s fontos ügy kedvéért, nevének s lakásának tudatására e lap tisztelt szerkesztőségénél.

*) E rovatban közzéttek csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelősséget a szerk.

SAKKJÁTÉK.

198. sz. f. — *Tilkovszky F.*-től (*Egerben*).

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 193-dik számú feladvány megfejtése.

(Sperber F.-től *Debreczenben*.)

Világos.	Sötét.
1. Hd6—c4	Kc5—d4
2. Hc4—b2	Kd4—c5
3. Hb2—d3 f	Kc5—d4
4. Hd3—f4	Kd4—c5
5. Hf4—e6; f mat.	

Helyesen fejtették meg *Veszprém*-ben: *Fülöp József*. — *Bimassomban*: *Terhes Lajos*. — *Róth Kálmán*. — *Pesten*: *Cselkó György*. — *Vekerlő László*. — *Bajmokon*: *Weisz Fülöp*. — *Bucsanában*: *Tomka Kálmán*. — *Modor*: *Radványi Vilmos*. — *Egerben*: *Tilkovszky F.* — *Pésett*: *Ritkay János*. — *Debreczenben*: *Zagyva Imre*.

Szerkesztői mondanivaló.

6764. *Hontmege*. *B. Tamás*. A hely nevét, honnan a levél iratott, nem bírtuk elolvasni. A kívánt könyvek elküldése ennél fogva lehetetlen. Kérjük e baj gyors orvoslását.

6765. *T-Szalka*. *G. F.* Az irt körülmények újak és meglepőek voltak ránk nézve. Tudni kell, hogy a lap szétküldési ügye nem a szerkesztőt, hanem a kiadót illeti. Sietünk a hiányt most már más uton pótolni, s önnék közönművel tartozunk soraikért.

6766. *Szaszfalu*. *B. L.* Most csak annyit, hogy az új küldemény hiány nélkül megérkezett. Egy idő óta bizonyosnak tartottuk ön személyes ideérkezését, részint a term. tud. gyűlés, részint ön hazautazása alkalmával. Ugy látszik, e reményünk nem teljesült, s a mit személyesen sze-

rettünk volna elintézni, arra most csakugyan nem maradt egyéb eszközünk, mint a levélírá. E héten bizonyosan.

6767. *Csaný*. *N. J.* A panasos levelet átadtuk az illetőknek; úgy hiszük, a bajt orvosolni fogják.

6768. *Buda*. *Ama* társaságnak. Végre kisütöttük, hogy az új redont-épület homlokzatán *Hunyady János*, *Sz. István* s egyéb nagy embereink között mellszoborban pompázó *Varula Jakab* Pest városa első polgármestere volt. Nagy tisztelet érte.

6769. *Csik-Somlyó*. *U. E.* A kívánt ügyben egyebet alig tehetünk, mint hogy ön ajánlatát az illetők tudomásul közöljesszük.

6770. *Kis-Körös*. *S. J.* A czikk minket is meglepett. Kíváncsiak vagyunk az eredményre.

6771. *A szabadkai kastély*. Ily nemü művekkel el levén látva, egyelőre nem ígérhetjük ennek megjelenését.

6772. *Losonc*. *P. G.* Reméljük, hogy a küldeménynek hasznát fogjuk vehetni.

6773. *Kolozsvár*. *I. Gy.* Helyi érdeklő dolgok, miknek elintézését az ottani lapoknak kell átengednünk.

6774. *Vizakna*. *P. J.* A népköltészet küldeményt átadtuk *Gyulai Pál* urnak.

6775. *Miskolcz*. ***. A fennforgó differenciál elintézését más illetékes foromtól várjuk. Ez esetben a hivatalos utat ajánlunk. *Hirli* vita csak keserűséget okozna, anélkül, hogy czélhoz vezetne.

6776. *Sárospatak*. *Dr. S. A.* Derék czikk még épen jókor érkezett. Szives köszönet érte.

Eladó: A *Vasárnapi Ujság* 1864. folyam második fele; az 1865. és 1866. folyam egészen, 1867. folyam első fele, kötetlenül, tisztán, együtt összesen 15 fért. — A pénz bérmentes elküldése után vevő bérmentve kapja a példányokat. — Rádásul a „*Magyar néplap*” 1867. évi folyamala kötetlenül. Bővebb értesítést ad *Putnokon* *Milesz Béla*.

1864-dik évi naptárak.

Épen most jelentek meg *Heckenast Gusztáv* könyvkiadó-hivatalában *Pesten*, egyetem-utca 4-ik szám alatt, az 1864-ik évre szóló következő naptárak, melyek *Magyar-és Erdélyországban* minden könyvnyus- és könyvkötőnél is kaphatók, ugyint:

Kakas Márton humorisztikus naptára. Hatodik évfolyam. Számos élces képpel. Csinos borítékba fűzve. Ára 80 kr.

István bácsi naptára. Kilencedik évfolyam. Szerkeszté *Majner István*. Képekkel, szines borítékba fűzve. Ára 50 kr.

Lidérc-naptár. Harmadik évfolyam. Képekkel. Tartalmá képezik: rémtörténetek, lélekjelenségek, bűnesetek, csodlatos tünények, tündéregék, vadász-és utikalandók stb. Tarka és szépen kifestett borítékba fűzve. Ára 60 kr.

A magyar nép naptára. Szerkeszté *Tatár Péter* 4-rét. Képekkel és tarka borítékkal (Oleó szíjű naptár). **Paprika János** képes kalendárium. 4-rét. Szerkeszté *Tatár Péter*. Csinos borítékba fűzve (a legolcsóbb naptár).

VASÁRNAPI UJSÁG

és Politikai Újdonságok

október—decemberi évnegyedes folyamára ezennel új előfizetés nyitattik.

Előfizetési feltételek:

A *Vasárnapi Ujság* és *Politikai Újdonságok* együtt postán küldve, vagy *Buda-Pesten* házhöz hordva:

Évnegyedre (október—december) 2 ft. 50 kr.

Csupán *Vasárnapi Ujság*:

Évnegyedre (október—december) 1 ft. 50 kr.

Csupán *Politikai Újdonságok*:

Évnegyedre (október—december) 1 ft. 50 kr.

Tíz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tisztelet-példányt szolgálunk. A pénzes levelek bérmentes küldése keretik.

A Vasárn. Ujság és Polit. Újdonságok kiadó-hivatala.

(Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt.)

TARTALOM.

Régi arczképek. *XI. B. Pálffy András*. *N. I.* — *Falun. Tolnai Lajos*. — *Egy lengyel történet Jákai Mór*. — *A Tisza bölcsője. P. Szathmáry Károly*. — *Képek a hazai népeletről. XXXII. Vászáról* hazatérő csizmadia (képpel). — *A kukorica-csutka mint táplálék. x-y.* A csernekhegyi zárdá (képpel). *G. S.* — *Archaeologiai levél. Rómer F.* — *Nevezetesebb jelenségek a növényéletből. Dr. Egger.* — *Tárház: Egyház és iskola.* — *Ipar, gazdaság, kereskedés.* — *Közintézetek, egyletek.* — *Balesetek, elemi csapások.* — *Mi újság?* — *Nemzeti színház.* — *Budai népszínház.* — *Nyílt tér.* — *Sakkjáték.* — *Szerkesztői mondanivaló.* — *Heti naptár.*

Felölös szerkesztő *Pákh Albert*. (Lak. magyar-utca 1. sz.)

HETI NAPTÁR.

Hó-és hetinap	Katholikus és Protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	Ó Nap- kel delel nyug.	Hold- kel delel nyug.	
	Oktober	Sept. (6)	Tisri	6. p. m. p. 6. p.	6. p. 6. p. 6. p.	
11 Vasár	D 20 Pápiomilla	D 19 Kálmán	28	6 13 46 53	5 20 4 44 10 39	4 23
12 Hétfő	Miksa püspök	Miksa	29	6 15 46 38	5 18 5 51 11 25	4 49
13 Kedd	Kálmán, Eduárd	Eduárd	30	6 16 46 34	5 16 7 0 12 14	5 19
14 Szerda	Kalliszt püspök	Kalisz	1 Október	6 18 46 30	5 14 8 11 1 5	5 54
15 C. út.	Tereza szűz	Tereza	2 Marchevs	6 19 45 56	5 12 9 20 2 0	6 35
16 Péntek	Gál, Florentin	Gál apát	3	6 21 45 43	5 10 10 26 2 56	7 25
17 Szom.	Hedvig özvegy	Florent	4 5. Sabb.	6 22 45 31	5 8 11 26 3 54	8 24

Ujhold 12-én, 7 óre 57 percz este.

Kiadó-tulajdonos *Heckenast Gusztáv*. — Nyomatja *Landerer* és *Heckenast*, egyetem-utca 4. szám alatt *Pesten*, 1863.

országgyűlési követnek választatott, s az ország ellenzék szellemében képviselte meggyét. Ezentul mindinkább terjedt befolyása megyéje közszelemére, s viszont csökkent a régi tekintélyeké, kik sokszoros csatavesztéseik daczára sem szüntek meg, hol támadó, hol guerillaharcot folytatni a reform szóúka ellen, s bár a szabadelvűség diadalaihoz gyakran jó képet csináltak, vagy épen álarozot is öltöttek, mégis annál mélyebben égtek a szív aknáiban rejtett szenvedélyek, melyek őket a cselszövények fegyvereihez nyulni ösztönözték. Így történt, hogy 1843-ban a követválasztáskor utolszor sikerült őt költséges mesterséggel megbuktatniok.

A következő időkben az ő elvei vették át a győzelem zászlaját, s az ő közpályája ezennel diadalmenethez volt hasonló megyéjében. 1847—48-ki országgyűlésen egyhangulag választás folytán képviselte meggyét, s 1848. május 21-én főherceg nádor István kir. helytartó ő fensége által megyéje főispánjává nevezetett ki, mely tiszttségében őt a rendtartás jellemző fenebb érintett tulajdonai mellett, s még az, hogy a népek szeretetét oly mértékben nyerte meg, mint előtte senki más — Még azon évben Sopronmegye teljhatalmu kormánybiztos volt. A pesti nemzetgyűlésen mint főispán vett részt, s azt Debreczenbe is követte. Utóbb Bács-, Csanád- és Csongrád-megyékbe küldetett kormánybiztosul.

Most egy gyászos lap következik, melyen a fátvált nem érintjük. 1855-ben fogságából kiszabadulván, otthon rokonai körében töltötte napjait. Az 1861-ki pesti országgyűlésen a zirczi kerület képviselője volt. 1862. december 16-án szolgagyőri birtokán megszünt élni.

Megyéje büszkesége volt, s azért hiszik, hogy Veszprémmegye tereméből nem sokáig fog életnagyságu arczképe hiányozni.

Karácson János.

Az öreg éjiór.

Semmi fény a földön, semmi fény az égen; Járak kelek busan a pokoli éjben... Virradását várom csillagtalan éjnek... A leldozott nap hajh! sokára tér meg.

Az idő állása nem is tudom, hogy van; Elállott az óra rég az őrutoronyban; Nem kiálthatom ki, hányat vert az óra... Oh! csak lenne is már egyszer virradóra.

Felelemem olykor szememet az égre, Kialudott onnan a csillagok fénye — Ha ki nem aludott, fellegek takarják, Túl sötét felhőkön bujdosnak az árvák.

Ezekről sem tudom, közel-e a hajnal, Csak epedek, várok nehéz buval bajjal; Figyelek, hallgatok minden kakasszóra Ebből sem tudhatom, hány lehet az óra...

Lábaim inognak, el is fáradtam már; Vén vagyok, agg élttem ma vagy holnap lejár. A kuvik madarat, melytől sít az éjben Közelgő halálom hírnökének vélem.

Nem bánom, nem bánom, ha meghalok legott, Csak egyszer lássam még a fölkelő napot! Csak elküldhassam szívemből még egyszer: Virrad! ébredjete! talpra minden ember!

Várady Gusztáv.

Népdalok.

I.

Sivatag pusztában vándorol a legény, Csattog a zivatar kalapja tetején, — Nem vándorolok én sivatag pusztában, Mégis majd megszakad szívem fájdalomában.

Haragszik a legény, legyűri kalapját, Meg-megfényegeti a zivatar apját, — En meg csak busulok, bántó némaságom, Ki megszorított a nyomát is áldom.

Széles az országot, keskeny a legénynek, Rengeteg haragja még azon se fér meg, — Nekem is keskeny itt ez a föld határa, Hogy megváljak tőle, szívem alig várja.

Nincsen már zivatar, csárdában a legény, Kulacsbor előtte, szép lánya a kebelén, — Az én bánatomnak se vége, se hossza, Nincs nekem szeretőm, ki velem megoszssa.

II.

Széles a Tiszának, Szélesen foly vize, De kiümm én azt, Hogyha borrá lenne.

Bumban, bánatomban, Mikor mind kiümmám, Vén fűzfás partjára Fejem lehajtanám.

Lejönne galambom Vízért a Tiszára, A vizet keresve Majd csak rám találna.

Hogyha rám találna, El nem bocsátanám, Itélet napjág Ólelném, csókolnám. Szél Ákos.

Egy lengyel történet.

Novella.

JÓKAI MÓRTÓL.

(Folytatás.)

Az indóházig minden különös akadály nélkül eljutottak. A férj utlevele rendben volt, a személyleírás tökéletes. Málha, a mit vizsgálni kellene, semmi. A rendőrbiztos azon kérdésre: hát az utpodgyász hol következik? igen egyszerű és kimerítő felelet az, hogy „szinészek vagyunk.“ Értjük! Elmaradozott biz az itt-amott zálogban.

A kupében, a hol helyet foglaltak, rögtön csatlakozott hozzájuk egy bőbeszédű fiatal ur, a ki azt mondá, hogy ő is francia.

„Un franséz.“
„Un franséz?“ jegyzé meg magában Zseminszky. Tehát úgy kisasszony, miután a francia férfi nem „ün“, hanem „ön“, vagy pedig — orosz kém.

A beszédűs ifju ember azon kezdé, hogy hála Istennek, csakhogy Varsónak hátat fordíthatunk; ez egy valóságos egyetemes börtön, a hol az ember kétféle kének általt van környezve, kétféle kormány parancsait tartozik fogadni, s azt sem tudja, melyikhez folyamodjék a másik ellenében védelemért? Még utlevelet is kétfélet kell tartani, az egyiket az orosz rendőrségtől, a másikat a titkos bizottmánytól, ő is el van látva olyannal.

— Hát önöknek van-e lengyel utlevelek?

— Nincs. Minek volna az?

— Pedig önök könnyen juthatnának hozzá; a komité fő vezetői Párisban laknak. Én önöket utasítani is tudnám a czimeikre.

— Köszönöm. Nem akarunk visszatérni oda.

— Véggép künnmaradnak? No akkor önök tehetnének egy szivességet nekem. Ismeri ön sir Pietrit, a volt rendőrmisztert?

— Látásból.

— Egy izenetet kellene neki átadni. Nem jár semmi vesztélyvel; nem irás. Csupán e szavakat kellene neki megmondani: „Alfred Lamballe, a Varsóvie. Tout va bien. Eruption a Mi-Ceréme.“

— Érttem. Ezt kellene neki megmondani személyesen; szólt a lengyel, erősen szemügyre vévén átellenését, kinek zöld szeműve volt, és felkunkorodott bajusza. — Ugyan kérem, hány mérföld lehet ide Krakó?

— Bizonyosan mondhatom, hogy harmincz.

— Angol mérföldet értett ön, vagy orosz verstet, vagy geographiai mérföldet?

— Igenis: geographiai mérföldet.

— Jeografiai? Azzal a szóval hirtelen torkon ragadta utitársát a lengyel, s elkezdte fennhangon kiáltozni. Hej! konduktor! Rendőr! Ide: segítség!

— Bizonyosan mondhatom, hogy harmincz.

— Angol mérföldet értett ön, vagy orosz verstet, vagy geographiai mérföldet?

— Igenis: geographiai mérföldet.

— Jeografiai? Azzal a szóval hirtelen torkon ragadta utitársát a lengyel, s elkezdte fennhangon kiáltozni. Hej! konduktor! Rendőr! Ide: segítség!

Az odarohanó kalauznak és rendőröknek aztán félig oroszul, félig francziául magyarázá, hogy itt van egy veszedelmes francia emisszárius, a ki őt a státus elleni összeesküvésre akarta toborzani. Tessék őt börtönre vetni.

Az elfogott emisszárius nem látszott valami különösen megijedtné lenni. Larisse sokkal jobban meg volt e jelenéstől illetődve.

— Mit tett ön ezzel az emberrel? Kérdé hűledezve, a mint egyedül maradtak a kupében.

— Alkalmat vettem magamnak egy kisít a torkát megszorogatni.

— De ön egy francziát elarult!

— Annymira nem franciaia biz ez, mint ön: berlini agent provocateur. Ráismerhetni a kijelítéséről.

Majd nézzen ön ki a kocsi-ablakon, s látni fogja, hogy az elfogott fickó ép egészséges börrrel tér vissza, minden kíséret nélkül s egy másik vaggont nyitatt fel magának. Ezzel még sok bajunk fog lenni.

— Csakugyan. Már visszatér s mosolyogva int a rendőrbiztosnak.

Azon az állomáson, a hol az álfrencziát leszállították, egy vén lengyel nemes szállt fel a kocsiába, s elfoglalta azt a helyet, a melyen az előbbeni utitárs ült.

Látszott rajta, hogy valódi régi-ivásu falusi nemes, a ki először hág fel a vasutra. Ugy elmagyarázta a kalauznak, hogy ő nem hátrafelé akar ám menni, hanem előre; aztán neki megmondják, mikor érnek Krakóba, mert ő el szokott aludni a kocsiában, aztán, ha majd megállnak a kocsiával itatni, akkor az ő butykosát is megtöltessék rostopsinnal, mert odáig kifogy belőle, a mi még benne van; és hogy szabad-e a kocsiában dohányozni; mert ha nem szabad, hát inkább kiül a kocsi mellé. Aztán, hogy a kupéba belépett, s a kalauz helyet mutatott neki a két francia mellett, vissza akart hátrálni, hogy neki ilyen uri társaság nem kell, neki magasztörü falusi emberek kellenek, ültesse oda, a hol azok utaznak; ő asszónyságokkal nem szeret utazni, mert ő pipázni szeret, meg fokhagymás pecsenyét evett; azok nem állják ki. A kalauznak ugyan fáradságába került, a mig le birta tuszkolni Zseminszky mellé.

A falusi utazó aztán kiféskelte magát valahogy a bundájából, nagyot húzott szivérősítőül a szalmás kulacsból; előkeresett a tarisznyájából egy zsiros papirosba takargatott ürürczombot, s nagy igyekezettel hozzáfogott annak fogyasztási műtétéhez. Gyönyörűség volt elnézni, mennyire nem érdeklődött a világon semmi olyan nagyon, mint az a ropogós mőcsing, a mit az ürürczomb csontjából görbe késével nagy figyelmesen le tud faragni. Ezzel végezvén, előhuzta nagy tájték-pipáját, megtöltötte borszacskójából; egy darab ürürczombot tizet csiholt, s azzal szájjába dugta pipáját; neki szegte a fejét a karszék vánkósának, s mint előre sejté, nagyhamar elaludt; előbb ő maga, azután a pipája.

Ekkor Zseminszky odahajolt hölgyéhez, ki átellenben ült, s fülebe súgá.

— Larisse, most legyen ön nóm. Ez az ember itt a legveszedelmesebb orosz kém: Kimovicz. Mint ügyetlen paraszt ül fel a vagonba, eszik, iszik, pipára gyujt, elalszik együgyű, bámész, gondatlan; nem tud, csak lengyelül, s az egész uton végighorkol. És az miud nem igaz. Ő ébren van, figyel mindenkire, hallgatózik; ért hatféle európai nyelvet, s jól vigyáz reánk ebben a pillanatban. Csokoljon meg ön Larisse.

Larisse szót fogadott és megcsókolta férjét.

— Hadd tegyem a fejemet az ölébe.

— Jól van.
— Nem, nem: ellenkezik ön. Beszéljen hangosan.

— Ah Alfred! ez illetlen. Mit gondol? Nem magunk vagyunk.

— Haha! Hisz ez a „vieux cochon“ alszik.

— Csitt! Ha meghallaná!

— Ha meghallaná, sem értené; mit tudja ez a „rustre“, hogy vieux cochon azt teszi, hogy vén disznó.

Erre aztán nagy ellenkezés közt kivítva Zseminszky, hogy fejét Larisse ölébe tehesse. Larisse gyöngéden letakarta férje szeméit kezével, hogy ő maga se lássa magát ily illetlen helyzetben. Az pedig megcsókolta az arczát elfedő puha kezeskét.

Kimovicz uram abban a nagy bundában boszusan kezdé átlátni, hogy az bizony két szerelmes komédiás, semmi egyéb.

(Folytatás következik.)

A Tisza bölcsője.

(Emlékeül a jó máramarosiaknak.)

Irta P. SZATHMÁRY KÁROLY.

(Folytatás.)

A viski népdal, bár nem olyan eredetien magyaros, mint a técsői, a legzajosabb a máramarosi helységekéi között. De a menyinyiben nem eredeti, annyival talán hasznosabbá vált reá nézve. Ugylátszik, összeolvadásból a szász eltanulta a magyartól a jó kedvet, eleveiséget, bátorságot, s a magyar a szászától a fáradhatlan munkásságot.

Nyári munka idején aggon és bénákon, csecsemőkön kívül nehéz valakit találni a falukon. A mely gyerek járni tud, már kézen van a mezőn résztvenni, ha nem a munkában, legalább a munka melletti élvezetekben. Nem uralkodik itt az a zordon egykedvűség, mi a napszámra fizetett vagy egykori jobbágyi munkások között. Zene, dal szól s Visk a népdalok egyik születési helye. Álljon itt egy pár a megkapottak közül mutatványképen:

Kertem alatt van egy vad almafa,
Az aljáról lehallott az alma;
Tetejében szól a büs gerlice:
Szép a rózsám, hogy váljak el tőle? stb.

Hej a viski hegy alatt
Seprik a gyalog utat;
Nekem hiába seprik,
Nem sokáig leszek itt.

Hej a viski Tiszaparton
Rózsá terem minden ágon;
Ott jó szeretőt tartani,
Mert van mivel csalogatni stb.

Este is a zenezóval, vagy énekelve térek meg, s aratáskor rendesen a legszebb leányt buzából kötött koszorúval ékítik fel; hosszú pálczára piros kendőt kötnek s úgy vonulnak a falun keresztül a gazda lakára, hol szabad ég alatt várja őket az izletes eledele. Itt a gazda mindjárt italt vesz elő s a legöregebbnek tölt, majd a többinek is sorban, kik mindannyian a gazdára köszöntenek. Utóljára iszik a gazda maga, ilyenféle mondókával:

„Adjon Isten bő csizmát,
Kis kalapot, nagy bundát,
Bort, buzát, baraczkot, (ez ugyan ott kevés terem)
Hegyes füli malaczkot.

A nyári ismeretség a fiatalság között a lentörés (bukbálás) közben köttetik, midőn a vizparton egyszerre megszólal, méla holdvilágnál a száz meg száz sulyok. A legények aztán az illető helyekre suhannak s tart a vidám csevegés néha éjfélen tul is.

A benső mulatság a máhélántással kezdődik, melyet később a fonókák váltanak fel. Külön fonókák vannak a nagy- és kis leányoknak; külön a menyecskékeknek. Ki ezekben

részt nem vesz, gúnyra lyukas teknőt tesznek kapuja elé.

Az éregek fonókájában meséket mondanak vagy olyas históriákat olvasgatnak, melyek „nyomtatottak ebben az esztendőben.“ S a vén nyíngók (nének) bár már százszor hallották, a szomoruját újból végig siratják, néha horkolásig is elérzékenyednek rajtok.

A fiataloknál nem szundikálnak. Itt tréfa tréfát ér. Nevetgélnek, játszanak, dobolnak. Egyszerre kopogtatás hangzik s egy lámpásos Diogenes beállit. „Elindult három híres vitéz látogatába s bebocsáttatást kér.“ Szól a jelentés. „Szivesen látjuk! Szivesen látjuk!“ — kiáltják minden oldalról. Ekkor három kakastollas álarcos vitéz áll be, arany-ezüst papírral sujtásözva, iszonyu ősi kardokkal. Táncrea szólitnak s egy verbunkkal befejezik a látogatást.

Az éltesebbek meg a disznótorokban, keresztelőkben, menyegzőkben mulatnak; a fiatalok mulatásai a „krécenek“ és szapulások.

A keresztelőket egyszerten ülik meg; de a keresztészülő híven tartja kötelességét s keresztgyermekét ajándék nélkül sohasem látogatja meg. Betegágyas asszonynak szomszédnői főznek.

A disznótoroknál az az eredeti, ahogy a furfangos ész hivatalos vendégé teszi magát. Két egyén megáll a torozók ablaka előtt; egyik két nyársat reszel össze; másik a harmadikat nyújtja be az ablakon, melyre a bennlevők kötelesek hurkát mit aggatni. Néha azonban a hurka tréfából fűreszpórral van töltve.

A „krécenek“ vizenmosások, a hova a leány választottját anyja által meghívja falkafacsarónak. Ez téiben járja s a jeges vízben foly a mulatság, meg a locsolódás is; náthat még sem kapnak; sőt otthon a jó vacsora után még táncrea is kerekednek.

A lakodalmi szokások is igen érdekesek. Ezekből azonban rövidség okáért csak azokat említem meg, melyek az alább közlendő técsőiekétől eltérnek.*

A kérék tisztos éltés férfiak, számra rendszerint négyen s elmenvén a leányos házhoz, ők egyfelől, a családbeliek szemben foglalnak helyet. A legidősb kéré előadja a szándékot s ha az ajánlott vő elfogadtatik, a leányon a sor, ha ez is igenlőleg válaszol; még egyszer komoly intést kapnak s ha szándékuk mellett megállnak, elkiáltják: „Éljen az új pár!“ s a szülők és a legidősebb kéré megáldják őket, az egymás kezét tartókat.

A kézfogó után a papi kikiáltás ideje alatt jegyet váltanak. Áll ez a vőlegény részéről egy egész öltő ruhából, le egész a kordován csizmáig, melyeket a nő esketője után tulipántos ládaja fenekére tesz el, s csak kiváló alkalmakra vévén fel, rendszerint meghagyja, hogy azokban temessék el. Ha sár van s egyháza megy, a kordován csizmát kezében viszi s csak az ajtóban húzza fel.

A menyasszony leendő férjének csak egyetlen bokrétát vesz, melyet saját kezűleg vőlegénye kalapjához tűz.

A vőfélek hivogatása a szokottól csak abban tér el, hogy magukkal egy négy szegletén megfogott kendőt hordanak, melybe minden meghívott háznál tojást szokott eregetni a nem fősvény háziasszony.

Mondókájuk ez: Az első:

„A mi atyánkfőnek Kis Andrásnak szivét
Féltitá az Ur szent házasságra,
S hivatta általunk öröme napjára
Szegény asztalhoz ebéd s vacsorára, —
Elvárja szivesen egy kis mulatságra.“

* E népszokások nagy részét Krúzely Bálint volt tanítványomtól vettem. Sz. K.

Erre belövág a második:

„En is tisztellett kérem, meg ne vessék
Sívásunkat, sőt inkább szerezsek:
„mba előjönnek tessék,
„dzák szive örömmel beteljek.“

„... külön mennek a felek, oly nagy...
... hogy az utcázt átfogják. A vőfélek rigmusokat kiáltoznak, melyek akkor ideznek elő nevetést, ha minél vadabak p.

„A ki kinéz az ablakán
Tájog nőjön a homlokán.“ Vagy:

„Ez az utca olyan helység,
Körülvette már az inség;
Égeti az Isten tüze,
Mert sok rozsz lány lakik benne.“ Vagy:

Átalmentem a Tiszán
Kétkerékű talyigán,
Visszajöttem a Tiszán
Csupa tiszta meztől stb.

A cigány jövet-menet folyvást húzza. De esketés után mindkét fél hazatér. Ekkor a vőlegény vőféle elmegy megkérdezni, ha lehet-e már menni a menyasszony után?

Itt már a násznagy urakat hosszú, tövises rózsaszálakból dohányozva találja; a szárazról tökmagfűzér s szőszbojtok csüngenek, s midőn a vőlegény násznépe megérkezvén, a kapuhoz ér s bebocsáttatást kér, nagy dolyfösen talányokat adnak fel, s ha meg nem fejtik, órákig elkötődnek velők; néha vissza is küldik az egész násznépet s a visszatérők közül igyekeznek valakinek a kalapját elcsipni, mi ha sikerül, a visszatérőt megkötözik lánczczal, a mi nagy gyalázat.

Másodsori visszatérésre már kevesebb a kötekedés, mely hihetőség abból ered, hogy a menyasszonyt az akadályok által mintegy becsebbé tegyék, s akkor a két násznép együtt tér a vőlegényi házhoz.

A menyasszonyt a vőfél vezeti be ilyeténképen:

„Tisztelt násznagy urak, minden ide nézzen,
Milyen friss menyasszonyt tartok itt e kézen,
Kinek még csak tegnap sem volt koronája
A milyfél most ide elénkbe álla.
Adjon Isten neki ehhez egészségét
Kedves hü párjához vele“ szeretetet.
Násznagy ur is eljén szelid bölcséggel,
E sásos üvegből***) igyek egészséggel.“

Ezzel a násznagyra köszönt s elrikantja magát: „Huzd rá cigány!“ Ekkor az án minden táncrea pendül, miközben a tréfás versen újra előkerülnek, mint p.

„Édes anyám csodálkozik
Hogy a fia bolondozik.“

Juju, juju, juju!
A nadrágom kétágu!

A kinek most kedve nincs,
Annak egy csepp esze sincs!“ stb.

A menyasszony-táncz ugy történik, mint alább a técsőieknél.

Egyszerre megszünik a zene, a nép kivonul az „első szobából“, mely egész körül hirtelen asztalokkal és padokkal lesz körülvéve s midőn ez el van látva a szükséges ékítményekkel, a vőfél a következő mondokával hívja meg a közönséget***):

„Uraim, az asztal meg vagyon terítve,
Kés, tanyér, kalánnal, villával készítve;
Jónak az étekek is most mindjárt sorjába,
Ez a sok legényesség nem áll itt hiába.
Nehogy az asztalon az étel meghulljon,
Felmegelgítse dologba kerüljön:
Tessék uraimnak helyre telepedni,
Ugyis a muzsikusz kezd megmelegedni.
En, mi tölem telik, mindent elkövetek:
Jó appetitussal egyikégekylmetek.“

*) Azaz mindkét részről.

**) Pálkás üveg sással bevonva. Ez az egy, mi az egészből kimaradhatna.

***) Ezen különben nem nagy belértékekkel bíró verseket azért közlöm, mert miután sem Erdélyi J., sem Kriza gyűjteményében meg nem találtam, alkalmasint e vidék szüleményei. Sz. K.

Erre a férfiak egy, a nők más oldalon helyet foglalnak s ha az étel még nem jönne, az ifjak kenyérral dobálnak; az öregek a sásos tüveket járatják körül, az egyikök ekképen felköszöntö:

„Igyunk, násznagy uram, szerencsés
Lakadalmi népek jó egészségéért;
Völegény, menyasszony hív békeségeket,
Szülei nek rajtok való örömükért. Vagy:
Senki most e házban szomorú ne legyen,
Kinek teljé üveg a kezébe mégyen;
Abból az ételre apétitust végyen
Ki pedig nem iszik, két garast letégyen.“

Majd az étel (leves) is megérkezik, melynek ajánlatára sokféle „rigmust“ tudnak.

A menetet a vőfél vezeti ilyforma monddával:

„Itt van hát az első tál étel, elhoztam,
De hogy el ne essem, folyvást insádkoztam;
A szakácsal jól megfűszerszámoztatam,
Bors, sáfrány, gyömbérral, sőt meg is sózattam.

Örvendek, ha talát veszik ki üresen,
Ugy a vendég gyomra nem léssen üresen.
Lásanak hát hozzá, uraim, jó frissen,
Jó apétitussal kívánom szívesen.“ stb

Ilyenféle beajánlás többvanbirtokomban, de nem akarom velök farsztani az olvasófigyelmét.

Tanulság népi szempontról belőlök az, mit ugyis ismerünk: *egészséges kedély.*

Második tál étel a töltött káposzta, melynek beajánlása többféle. Aljon itt a sok közül, miket ily alkalommal elmondani szoktak a következők:

„Itt a jó káposzta a friss disznóhussal,
Jól megfűszerezve, mint a szekér gúzsával;
Egyenek csak ebből, uraim, gusztussal,
Legyenek mind végig jó apétitussal.
Ez a magyaroknak híres eledele,
Melyet, ha valaki jó ízű lenyelve,
Nem lesz annak az nap semmi veszedelme,
Sőt inkább távozik minden ő félelme;
Ugy örül jó gazdának, ha vendégi esznek,
Jó nagy porciókat ebből is kivesszenk“ stb.

A harmadik tál étel a tejes kása, melyet így ajánl a vőfél:

„Jövék még ez egyszer Isten áldásával,
Jól megfűszerezve, tejből főtt szép vajás kásával,
Társaim utánam ennek a másával,
Kinek kése nincsen, vágja az újjával.“ (Ez csak tréfa.)

Ezután a szakácsné elégett kezére és a muzsikuszakadt húrjára foly a kéregetés, míg az asztalt végül oly rigmuszokkal be, melynek e vidékiséget elvitatni nem lehet. Történik ez a savanyúvíz beajánlásánál ekként:

„Tessék a korsóból inni jó borkot, *)
Jó erős, jó hideg, — ide nem rég jutott.
Érite a pájtáson csak keveset futott,
S a kicsiny futásban vagy ötvenet bukott.“

*) Valódi latin szókötési fogás: borkút a borvíz helyett; „totum pro parte.“

Ez az utolsó versmondás. Aztán újra kezdődik a tánc, mely néha másnap is tart, — régebben az egy hétig tartó lakadalmak sem voltak ritkák.

A házaspár külön szokott költözni; a fiut atyja tehetsége szerint kiállítja a gazdasághoz; a butort a menyasszony viszi.

Első pár héten a menyecske schova sem jár, nehogy hazajáró léleké váljék.

Mindezek mutatják, mennyire életeleven és derék nép ez, s mennyire képes kifogyhatatlan kedélyénél fogva nehéz időkben is mulatságot találni.

De boldog és egészséges is. Valódi gyönyör a csinos tojásdad arcú leánykakat, menyecskéket meztitláb, homi s házi szötte ruhákban, vékony, világos kendővel beárnyalt, vagy férfi szalmakalappal fedett, kipirult arccsal dalolva dolgozva látni. Férfiak, nők értelmes és erkölcsös társalgást folytatnak; a fiatalság játéka is tréfás, de sohasem illetlen.

Tessék e népet Helvétia kretinjével, Ba-

és az Alsó-Rajna folydogál, a mely napjainkban már Belgiumhoz számítottatik. Hozzájuk még egy kis olasz gyarmat is csatlakozott, mely korábban a szomszéd Abaujmegyében, Jászón, tartozkodott. Ennek folytán történt, hogy a régebbi szabaddalmi levelekben „hospites nostri wallones et itali“ néven nevezetnek s maga a város neve, mely németül *Wallendorf* (= Wallonendorf), tótul *Wlacy*, magyarul *Olassi*, latinul *Latino-villa*, *Villa italica*, szintén a lakosok említett vegyes származását mutatja.

Uglátszik, hogy e város már régen birt némi jelentőséggel és számos kiváltsággal. — IV. László 1273. évi kiváltságlevelé szerint ki volt véve a székesi főpópstól hatósága alól, s papjait az esztergomi érsek erősítette meg; továbbá ők az esztergomi zsinatra mentek stb. — Még a reformatio után is sokáig birtak papjaik a legdúsabb dézmával, kiknek egyik szép szokása az volt, hogy 12 ifjat saját költségökön tanítottak.

E viszonyok természetesen megváltoztak, midőn Olassi, a többi XVI székesi várossal együtt, a lengyeleknek zálogba adatott. Ekkor igen furcsa, nehéz idők következének. Ha a hatalmas lengyel helytartók, a Lubomirskyak, érezték, hogy nincs pénz a kasszában, azonnal dörgedelmes leiratokat küldének Varsóból a protestánsok nyakára; mihelyt azonban ezek pengőargumentumaikkal megféleltek a kívánatnak, azonnal egész készséggel visszavonatták a leirat, s a jó székesiek a legszabadelműbb rendeletek által lőnek megörvendeztetve. — Ha egy templom rongyos zsinidetejét kiakarták foltozni, ennek engedélyezéséért fizettek 100 aranyat, s ha papot választottak, a meg erősítéséért 300 és több aranyat. A Lublón székelő lengyel kapitányok is a varsói helytartók példáját követték, s nem egyszer történt, hogy lándsás lov-

saik által a lelkeseket éji nyugalmukból zavartatták fel, s egy ingben, a ló hasához kötözve, vitték a lublói vár vendégszerető falai közé, hol valami iszapos verembe dobták őket, azonban a legnagyobb készséggel adtak nekik tintát, tollat és papírost, hogy papkollegáikkal a váltásdíj előkerítése felett levelezhesseken. — Azon nemes szokásuk is volt a nevezett kapitány uraknak, hogy az illető lelkeseknek vagy városbíráknak is, az ősz beálltával néhány pár sovány ökröt küldének telelés végett, azon udvarias tanácsal, hogy iparkodjanak azokat jól meghízott marhákká átváltoztatni, különben — — —

Mindamellét eléggé csodálatos, hogy amaz elzalogosított székesi városokban teljes épségben fennmaradt a német nyelv. a protestantismus és a polgári elem; míg a zálogba nem adott, s a vármegye hatósága alatt maradt többi 8 székesi város egytől egyig jelentéktelen tót faluval súlyedett.

Ugy látszik, ezek sem éltek valami paradicsomban! Szepes-Olassi jelenleg egy eléggé csinosan épült város, 3090 lakossal. Ezek foglalkozása leginkább földművelés, de mellesleg mesterséget is űznek.

Legszámosabbak a vargák (kik egyszermind timárok), szücsök és kőmivesek; az utóbbiak többnyire a legszegényebb osztályból. — A korábbi időkben számosan voltak a vászonfes-

tők, de ezen iparág most csaknem egészen megszűnt.

A város közepén áll az idők viszontagságai által felelet megromlott városi torony, egy aggkorban szenvedő órával, melynek mutatóit időstova hánytorgatja az eső és fergeteg, s melyben a számoknak is már csak helye látszik itt-ott. A torony aljához testvéri egyetértésben támaszkodik a városi korema s egy dűledező régi kis templom. Meglepő ellentét, melyet már régen iparkodnak megszüntetni a város atyái, a mi azonban még mindaddig nem sikerült. (E torony és templom rajzát máskor adandjuk).

A r. kath. templom — melynek rajzát lapunk mai száma hozza — egy kis dombon áll és bástyaalakú tömör falaktól van körülvéve; eléggé díszes és terjedelmes épület. Ha szabad úgy mondani, bizonyos falusi goth stylben van építve, miután a főfalak simák és minden díszítmény nélkül egyszerű természetből vannak építve, s csupán a magas, áttört csúcsos ablakokon, s a templom belsejében a boltzat bordáin láthatók köböl faragott díszítmények. A belső elrendezés aranyozásban és faragványokban gazdag, azonban magasabb műbecset és történelmi nevezetességet alig találunk benne.

E régi goth épülethez néhány évtizeddel ezelőtt új tornyot emeltek, melyben a városi harangok állnak.

Az evang. templom a város déli oldalán, még csaknem a városközpontján áll, de sokkal alantabban fekszik, mint az előbb említett.

Egyszerűen, de czélszerűen épült 1783-ban, miután a félreeső régi evang. f. templom használhatatlanná vált.

Az 1862. évi nagy tűzvész által, mely a fél várost elhamvasztá, ennek teteje is elpusztult.

Most már caeréppel van fedve, de a tornyot most is csak ideiglenes tető takarja még.

K. K.

Képek a hazai népeletről.

XXXIII. Lökötő a Tisza partján.

A vad az erdő bokrait nem ismeri jobban, mint a „szegénylegény“ a sás birodalmát a szőke Tiszának partján. A susogó nádas nem egyszer ad neki buvóhelyet, ha üldözői elől menekülni akar. A rét zombékjain, hol minden ballépés bizonyos halál, biztosan halad keresztül.

Ha lopott lovakkal valamely távol eső vásárt keres, a Tisza árja sem gát előtte; könnyen átuszta azon.

Ily jelenetet ábrázol képpünk, melynek látására önkénytelenül is mindenkinek eszébe jutnak Petőfié az alföldi betyár-életet jellemző sorai:

Hát amott Kecskemét felől
A homoktorlatok megől
Ki lépeget szép lassacskán
Egy szép sötét pej paripán?

Szép tüzes ló, de még rajta
A legény tüzebb fajta,
Bátorság van a szemében,
Karikás ostor kezében.

Csak jön, csak jön, halk lépést tart,
Egyeser a méneshöz ugrat,
Kiszakít egy jó nagy falkát....
Kis-Kunsig, most isten hozzá!

Fárad a nap, már alant jár,
Egyre nyargal még a betyár
Es előtte a paripák,
Csattog-pattog a karikás.

Jön a csikós a csárdából
Gyógyulóban mámorából,
A bojtárok ébredeznek,
Nagy híja van a ménesnek.

El az egész kerületbe
Ló-keresni, szedtevette!....
De hiszen kereshetik már
Kit Szabadkán, kit Kikindán.

Archaeologiai levél Zalamegyéből.

Rómer Flórisiól.

(Folytatás.)

VI.

(Pölsöke. Sz.-Mihályi templom. Szent sűrű.
Kettős várhely. Hahóti apátság. Tisztítsuk a szemet a polyvától. Szent négyuszög. Haholdi Zsvszánna. Kételemek).

Képek a hazai népeletről. XXXIII. Lökötő a Tisza partján. — (Lotz után Jankó.)

Pölsöken egy régi elfelejtethetetlen barátom fia házában előzőkenyen fogadtunk. Láttam, hogy ismeretlen, idegen nem vagyok, s valóban azt véltem, hogy saját négy falam közt tartózkodom. A vitét a göröngyöző szántóknál lóháton találtam. Elgondolhatja mindenki, milyen volt 4 év után a véletlen találkozás.

Átmentünk Sz.-Mihályra. A templom goth alaku, tégl- és vegyes kő-építmény. A diadalív és az ablakok csúcsosívesek, tagozatuk csinos, de már a hanyatlás korából való. A déli oldalon, a szentélyhez közel álló torony két támpillér közé lón ragasztva, minek következtében az eredeti támpók egész alakját és nagyságát fel lehet ismerni. A padláson még látni a régi boltzat nyomait, mely a hajóban három magasabb csúcsból áll, míg a szentély sokoldalújának szelvényei alacsonyabb, keskenyebb ívezetű birtak.

A szentélyben, nem tudom mily hitelességgel, ez olvasható:

MOHÁCSI
VESZÉDELEM VTÁNN
EL ROMLADOZOTT
1534.
Negyedszer ujult
1839.

A falubeliek szívesen fogadtak; mert a mérés után itélve, mint sok más helyen is, azt vélték,

hogy új terv készítésével vagyunk megbizva. Sok helyen költöttünk fel ily reményeket — sokszor sajnáltuk is, hogy praktikus terveink kivitelezése nem reánk bízva!

Neki indultam a pölsökei apátság-kolostort keresni. Sokféle tett kérdéseimre végre említették a *Szent sűrűt*, hol még a templom és kolostor romjai láthatók.

Eljutottunk a dombocskára, melyen téglahányást és egy kerek szentélyi templomcska alapjainak árkait találtuk. A régi templom körüli temetőbe jelenleg is temetkeznek a barnaki cselédek. — A kolostornak nyomaira nem akadtam, s reményemben megcsalva, visszaindultunk *Pölsökére*.

Mintegy három puskalövésnyire a tisztartói laktól, keletnek, látni két magaslaton, mely töltéssel volt összekötve, nagyobb terjedelmű szánózatot és a régi téglának számos maradványát. — Ezen *várhely* minden, mi a hirves pölsökei várból fennmaradt; meglehet hogy anyagából a tisztai lakok építették, s faragott kőveit, írásos tábláit az alapokban kellene keresnünk. — Tán reá jönnek a 10- vagy 20-dik nemzedék archaeologiai!

Meglehet, hogy az apácák — ha csakugyan léteztek — ezen várban laktak, vagy hogy eredetileg ide a berek sűrűjébe épített kolostor az el-

lenség ellen megerősítették, *várrá* alakult át, — talán nem is hibázok, ha az apácáknak tulajdonított, Sz. Margitról címzett kolostort, és a *hahóti* apátságot, mely szintén azon szentnek ajánlata volt, és mai nap is annak védelme alatt áll, ugyanegynek tartom, mert, mint az okmányokból kitetszik, itt a Pölsöke (pliske, piliske) szó nem is annyira helynév, mint a völgyben elterülő posványosra vonatkozik, mely mellett a faluk, kolostorok álltak. Kuforrasim cserben hagyunk, a népmondák után

bizton nem lehet indulni, mert a földművesek, de sokszor az uraknak is minden közhalm és téglarakás vörösbarátokkal és apácákkal tölti be fejüket — s így függőben marad a kérdés, míg valaki nekiáll, vagy a papság válllvetve nem kezd történelmi hiteles adatok és archaeologiai kutatások alapján helyi, járásai vagy esperességi egyed-iratokat, kolostori helyrajzokat készíteni, — melyek összevetésével végre sikerülend ezen bonyodalmas tömkelegben a vezérfonalat megtalálni, — a sok alaptalan memendondától a mult kor történetét kitisztítanunk, s végre tisztán bevallanunk: erről ennyit tudunk — itt pedig a regénynek, a költészetnek, a fonóháznak, a rajongásnak, káprázatának és néphagyományának engedjük át a tért.

Ideje már, hogy ehhez is lassan hozzáfogjunk; mert majd itt is elkészünk — s mig egyrészt a moly és szu írott anyagunkat emésztü, — és a latin nyelv elhanyagolásával régi okmányaink kínai hieroglyphkékké válnak, másrészt eltűnnek a szántás, írtás, tagosítás következtében még a hajdani remek műemlékek egyedüli nyomain is, — és majdan a test és valódiág helyett az árnyékot és üres mondat ölelhetjük. A divatos egyházmegei névtárák legalkalmasabk ily történelmi adatok örökítésére, terjesztésére. Ha minden évben egyik vagy másik kerület a pásztorokdási kérdéseken kívül ilyeneket is kitűzne, vagy

történelmi hajlammal bíró egyéneket kerületi historiographokká választana, minden szükséges adattal ellátva — vajmi könnyű lenne itezeti egyháztörténetet írni, — melyből, ha ezen értekezések magyar nyelven iratnának, a laicus is szívesen tanulna.

Alig egy-két mérföldnyi távra esnek egymástól a kapornaki, csatári és a háthóti apátságok és a vajki prépostság; szabálytalan négyzetűt képezvén, az előbbieket a benczések, az utóbbi a premontreiek rendjének székházai valának; szent négyzetűnek lehetne ezt nevezni, mivel oly közel egymáshoz alig fogunk egyhamar anyai szent helyet találni, főleg ha még hozzá a bucsu-szláslói zárdát is számítjuk.

Ezen nap kevés pozitív eredményét a háthóti apátság rikkaságával véltém pótolhatni.

Itt is hiába kerestem a régi apátság helyét. Fakosra utasítottak, hol a temető fölött, a klastrom sűrűjében még némi kőhalmok találatok lennének.

Megnéztek a város tágas új templomát, melyben a bemenettől balra, jó magasán legfeltünőbb roccó keretben, egy állítólag a régi kolostorból ide került dombormű áll. Ez legújabbban a nép legnagyobb örömeire különféle kiáltó színekkel bemazoloztatott, úgy hogy például azt, mit jobbjában tart, formátlansága miatt kivenni épen lehetetlen.

A nagyon tudós tanító ur fehér galambnak — az ártatlanság jelének és bagolyának, a régiékből erségi jelvényének tartja. Hencz barátommal, ki létrán egész a képig felmászott, nem tudtuk tisztázni, sőt annak meghatározásában sem egyeztünk meg: vajjon régi-e ezen kép, vagy mult századi, annyira eltorzít és felismerhetlené tette a vastag meszkéregre alkalmazott festék.

A kereten felül olvasható :

Megújult 1862-ben: —
Haholdi Zsuasánna a
Hahóti Egyház-község első megalapítója
Mohási véz ideje táján.

A lelkes ur nagy bánatunkra épen nem volt hóm, s így meg nem tudhattam, kitől eredt, s mily alapon támaszkodik ezen határozatlan felírás, mely ha csak holmi monda után készült, előbbtöbb talán a tudós világot is zavarba hozandja.

Ugylátszik azonban, hogy ezen felírás nem vonatkozik a Sz. Margit tiszteletére alapított apátságra, mivel ez okmányilag 1234-re viheto vissza, melyben a Haholdi Comesk említettnek ugyan — de Zsuasánna asszonynak az alapító levél kivonatában semmi nyoma. Mindenesetre érdekes lesz e dologgal mielőbb tisztába jöni, ha előbb nem, legalább akkor, ha a sz. balászi lelkes urhoz szerencsém lesz; mert nem szeretem a monda csinált történelmet; pedig olyanra nálunk vajmi sokszor találhatni.

Kazinczy Ferencz egy eredeti levele. (1814-ből.)

A levél, melynek birtokába nem régen jutottunk, néhai Dömötör Pál, bácsmegyei táblabíróhoz volt intézve, a ki, maga is műkedvelő az irodalomban, Vojnic Dáviddal együtt Bácsmegyében egyik legbuzgóbb terjesztője volt a magyar irodalmi műveknek.

Az érdekes levél, az eredeti írásmód szerint, így hangzik :

„Tekintetes Táblabíró Úr.

Helmezi barátomnak leveléből értem mely buzgón segítettett légyen szándékunk a' Tekint. Úr által, és hogy Tek. Bács Várm. Rendei az igyekezet' elmozdítására épen oly késznek bizonyították magokat, mint sok egyéb Vármegyénk' Rendei hidegeknek, nyilván azon okból, hogy ezek előtt a' Trattner jelentése nem talált illy hazafüli Pártfogót. Fogadjá-el szíves hálám a' Tekint. Úr nemes gondjairt. Trattner nagyon megalattatott szeretlen reményében: 6400 előrefizetöt vára. Azonban Helmezi csakugyan reá beszéltte, hogy a' Munka' kiadáshoz hozzá fogat, s Augustusban egy Kötet, a' Leopoldi Pesti Vására pedig kettő megjelen. — A' Magyar Publicum felette rendel Publicum; azt kívánja a' legodosabb Irájtól is hogy ne úgy írjanak a' mint ők láttják jónak, hanem úgy a' hogy a' Publicum kívánja. Az anyy mintha Figértől azt kívántanék hogy a' szerent fessen mint a' Bécsi népnek

tetszik. Az Irónak vezetni kell a' népet, nem utána kullogni, — s én inkább elmélök mint meggyőződéseim ellen írjak. Egyik Kötetem okát fogja adni mit miért tetek.

Egy két eszt. oltá nevezetes terméseit látuk Literatúránknak. A' Nemzetnek is becsületére van, nem egyedül Bárczinak, hogy ennek Minden Munkáji egyetemben adattak ki (kivévn a' Veldem. Magy. Nyelvet, melyet a' Censor eltilta). Most Superint. Kis Urnak versei jelennek-meg III. Kötetben, s a' Vitkovics Meseji. Ha a' Haza oltárára későbbek volnának kis áldozatcskákát, tenni, hova juthatnánk! De hanyadunk ügyel erre! S az Iró igaz érdemet hanyadik Olvasó tudja megkülönböztetni a' firkálók gontatlan' s nagy sietséggel készült miveiktől! Ez cselekszi hogy a' Nemzet mindég hátul marad.

Tartson meg a' Tek. Ur kedvező becses indulatjában, s fogadjá-el hálás tiszteletemnek megújított bizonyosságát, mellyel állhatatosan maradok a' Tekintetes Urnak állazatos szolgája : Széphalom, Jún. 15-d. 1814. Kazinczy Ferencz.

Az állatok bünt követnek el és vétkeznek.

Nemcsak egyedül a beszéd birtoka és a művelődési képesség az, mely az állatvilágot hozzák emberekhez közelebb hozza, hanem sajnos az állatok bünei és vétkei is ilyeneknek tekintendők.

Mint hogy az állatok polgári és büntető-törvényekkel nem bírnak, a véték fogalma itt nem vétetik másnak, mint ismételt eltévésének a természet útjától, és a büntető nem egyéneket, mint egyes durva összeütközésnek a természet törvényével. Mindkét cselekvény azonban megfontolat és akaratot tételez fel.

Sajnos, nemcsak az emberek, hanem az állatok között is vannak képmutatók, kéjenczek és gyilkosok. Az én kutyám képmutató, írja egy német tudós. Ha dolgozósobámát el akarom hagyni s őt onnan ki akarom kergetni, félrebukik és alvókat teszi magát; azonban alig hagyta el a szobát és zártam be az ajtót, azonnal kényelembe helyezi magát karszékem puha párnáján. Ha őt perczel később visszaterék, mint lépteimet hallja, azonnal elhagyja a karszékét, s magát valamely butor alá meghuzva, megint alvást színel, — azonban — a karszéken hagyott szőr és a párna melegsége elárulják az ő képmutató cselekvényeit. Engem tehát kutyám rászéd, engedelmeséget hízeleg nekem és mégis megcsal, — ép úgy, mint az emberek cselekszenek!

De az állatok között gyilkosok és kéjenczek is vannak. Nem azokat nevezük gyilkosoknak, melyek életök fantartása végett más állatokat ölnék meg, valamint a mézaróst és vadászt sem nevezhetjük annak, — hanem azokat, melyek tulajdon kicsinyeiket megölik, mint a macskák, tengeri nyulak és mások. Az e fajta állatok között rendszerint a him a büntető fél, és ezen büntény különben erkölcselenségének következménye. — A him, kéjencez, és a nőtény után leskelődik. — A nőtény azonban nem adja meg magát mindaddig, míg kicsinyeit táplálja, mi rendjén is van e neki különös dicséretére szolgál. A kéjencez kan azonban az anya önmegtartóztatásának ártatlan okai ellen boszút forral, a kicsinyeket, saját gyermekeit, összeharapdossa és megöli. Az anya néhány rövid kötelességszerű jaggatás után gyermekei vesztesége felett, sziládságával felhagy és magát gyermekei gyilkosával összeadja.

Ki ne sajnálná, midőn az állatokat az emberek módjára vétkeini látja, és midőn az állatok e nemü cselekvényeinél a vak ösztön helyébe bizony megfontolat, bizonyos akaratot kénytelen tenni és elismerni! De a civilisatio állata csakugyan nem is a természet állata többé.

Minden körülkítnak létező állat bizonyos fokig civilisálva van, egészen mások, mint elődeik valaha az igazi természeti állapotban voltak.

A mi állataink úgy viszonylanak a vadokban levőkhöz, mint például a nagyvárosi emberek a falusiakhoz, kik, ha valamely nagy városba mennek, könnyen a csalók és zsebmetészők szákmányává lesznek. A civilisatio állata bizonyos tapasztalással bír, s ezáltal más állattá lett mint a természet egyszerűségében élő testvérei. Mindez azonban nem volna lehetséges, ha az állat csak gép volna, mely csak az ösztönek, mint egyedüli mozgató erőnek hódol!

Dr. B. L.

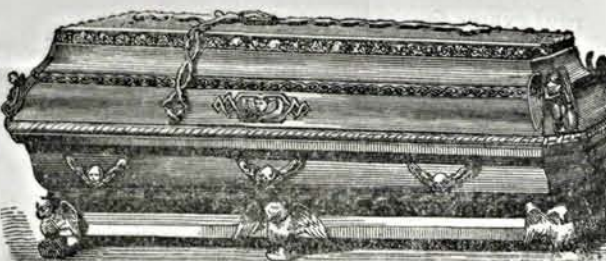
Egyveleg.

** (Legújabb léghajózás.) Nadar párisi fényképész, e hó 4-kén egy óriási léghajóval kénjuzást tett a levegőben. A léghajóra már előre roppant készülleteket tetek, s azt 20 személy számára minden készülékkel ellátták, azonban a kénjuzásra csak tizenketten vállalkoztak, köztük egy fiatal herczegnő is. A hajó délután 4 órakor szállott föl Párisban, s hoszu utat volt teendő, de alig emelkedett a felhőretekeken fölül, a biztosító szelep kötele elszakadt, s kénytelen volt leszállani. Így semmi nevezetes dolgot nem vitt végbe. A leereszkedés mindjárt Páris közelében történt egy moosáros helyen, nem minden veszedelem nélkül. Két horgony elszakadt, a gondola fölfordult, de senki meg nem sérült. Harmincz üveg bort is vittek föl, a mit vidáman ürítettek ki a légutazás után.

** (Egy anya 39 gyermekkel.) Párisi lapok szerint Spanyolország egyik városában egy orvosnak 43 éves neje közelebből tizenharmadszor szült háromokat, s így összesen 39 gyermek anyja lön.

— (Az ezüst és arany oszthatósága.) A rendkívüli finom oszthatóságnak, melyre ezen két fém képes, igen érdekes példái a legújabb időben a villanyfolyam általi ezüstözés és aranyozás szolgáltatja. Ruhában, mely mind bájlof fekvésnél mind az ő sok tekintetben sajtáságos iparánál fogva, a tágas körökben ismeretes, egy hannoveri tallérral 4—600 tucat pipafedélzetet ezüstöztek meg, úgy hogy egy tucat pipafedélzete nem jött több, mint o. 72 pennig aru ezüst. Az ezüst szétosztása mostanig ennyire nem vitetett. — Más részről öt szemer aranytal, mi 15 új garas értékkel bír, 12 tucat gombot aranyoznak meg, melyek egy hüvelyk átmérővel bírnak. Itt tehát egy tucat gombra 1. 25 újgaras aru arany jő. A csekebb minőségű portékáknál az aranyréteg 1/2100000 hüvelyknél nem vastagabb. Dr. B. L.

(Beküldetett.)

Érczkoporsó.

Sajtszerűleg jellemzi az egyiptomi népet az, hogy azok halottaikat a legnagyobb figyelemmel gondtal ápolják. Ugyanis azon mely gyökerező pietásban lehet ama nagyszerű sarcophagok és pyramisok létekeit találni. Napjaink szokásai, a magas miveltésű ipar által vezetve hajolni látszanak amaz eszmék felé. Pyramisokat ámbár nem állítunk, de gondunk nagy van arra, hogy a koporsó lehetőleg művészileg díszítve legyen, s az érzületnek megfelelően. A szokásban volt címeres díszítés, mely a hátramaradottak jelenlétében s természetessé visszattarásával, csupa szegelés és kalapcsolásló állott, inkább és inkább kijön a szokásból, és helyét díszes, értelmes jelvények pótolják.

Általában érczkoporsók jőnek használatba, mert azokban a hulla nedvesség s küllbehátások ellen meglehetősen biztosítva van, és annak elhamvadása az által természet szerűvé válik.

Különös jó hírnévell bírnak e tekintetben a Beschorner A. M. és társa első ausztriai cs. k. szab. gyárkban készült érczkoporsók, (főraktár Pesten, kihid utca, a Vadászkiert vendéglő mellett). Szilárdan és csinosan kiállitva, még mindig olosóbbak mint a fából készületek, ha ezek csak némileg meg akarunk a czeálnak felelni, és eddig igen nagy tetszésben részesültek.

Miután a nevezett gyár tömegesen készíti, lehetséges tette, hogy a kevesebb vagyonosok is igénybe vehessék, — és a gyár tulajdonosai felemlíthetik, miként fényes hercegi vásárlók között szerény polgárokat is volt'alkalmuk már tisztelhetni.

Az árak 20. ftól 300 ftig és feljebb vannak szabva. A választás tetszés és tehetség szerint történhetik.

Egyház és iskola.

** (Nagyszerű adomány.) Ranolder János veszprémi püspök 6 nmgá a paulai szent Vincze szerzetbeli igralmas né léknek, kiket ezeltőtt tíz évvel Veszprémben vezet tt, ujabban 20,000 forint- tőtt adományozott. — Ezen apácák egy része a városi-kórházban betegápolással foglalkozik; más része a leánynevelésnek és oktatásnak szenteli magát a leánytanodában, hol a köznevelés javára évenként három-söt négy száz leányka az elemi tantárgyakban s kézimunkákban ingyen nyer oktatást.

** (Az ünnepek szigorúbb megtartása) Iránt Pest város hatósága közelebből rendeletet bocsátott ki.

** (Esperességi gyűlés.) A gömöri ev. esperességi gyűlés Nagy-Röcsén, amin bennünket tudósítanak, e hó 8-án folyt le Szontágh Pál esp. felügyelő, és Czékus István esperes urak ikerülök- lette alatt. A tubuzgó szlav papoknak az autonomia elleni kikélcsei zajosra tették a gyűlést, s a heves szónokok lecsilapítása, a komoly, higgadt, de egy- szeresimind erélyes esp. felügyelő urnak nem kis fáradságába került.

** (Szaniszló Ferenc, nagyváradi püspök) 6 exoja sárréti 3 községek lakosainak sorsán enyhítendő, az általuk bérlett pusztaí és majorsági földek haszonbérletéből 9014 főt, különösen Báránd község folyó haszonbérletének felét, vagyis 4110 főt elengedett, s a fennmaradó fizetetlen összeg, s ugy a jövő 1864. évi haszonbéri első részletnek, jóvő év aug. 1-től számitandó egy év alatt, évnegye denkinti törlesztést megengedte.

** (A nyilvános gimnasiunok bizonyítványainak teljes érvényessége.) Eddig a tanulónak, ha egyik nyilvános gimnasiunból tanulmányait folytatása végett másikká mentek át, a következő felsőbb osztályba fölvetél előtt ugynevezett fölvetélt vizsgát kellett tenni, s ha e vizsgát kellő sikerrel ki nem állották, még alsóbb osztályba is voltak utasíthatók. Minthogy azonban ez eljárás nemcsak az egyik gimnasiunot a másik ellenörévé tette, hanem mind a tanodák kölcsönös tekintélyét, mind pedig a közérvénnyel kiállított bizonyítványok hitelét csökkenté: azért az ily fölvetélt vizsagról szóló rendelet közelebből egészen hatályon kívülé téttetett.

** (Új kápolna és iskola.) Koromlai Schey testvérekről említtük a multkor, hogy Felső- Játton egy kápolnát és iskolát építettek. Most ujabban hozzátesztük, hogy e hely csak egy egyszerű puzta, melyen csupán 2 gazdatiszt, és mintegy 70 családból álló cselédség lakik. Adjon az ég szeretett hazánknak sok ily nemes keblű birtokost, kik a nevelésben még több helyen hátramaradott osztályú népnek nemcsak anyagi, de egyszersmind szellemi jóllétükről is gondoskodjanak.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

** (A magyar gazdasszonyok által rendezett kiállítás) a Köztelken, a gazdasszonykodás és házi ipar köréből, minden tekintetben sok jeles, és gazdasszonyainknak becsületére való tárgyat tartalmaz. A gazdagon kiállított zöldségek, főzelékeműiek, gyümölcsök és befőzöttek számtalan nemet nem is említek, — a meglepő ügyességgel készített kézi munkák egész sorával találkozunk. Simigh Istvánnyól a finom kender és len-fonalat állított ki, mely ritkítja párját. A Pettkó Otília k. a által készített foltosokok oly ügyesen vannak készitve, hogy szabad szemmel nem is vehetők észre. Sztupa Györgyné rongyokból készült szőnyegét mutatott be, bebizonyitva, hogy a jó gazdasszony mindennek hasznát tudja venni. A himzések között a 60 éves öz. Náray Pálné által készített szép kép képkészletet tárgya. A kiállított varró-, ruha-facsaró és mangorló-gépek is érdekes tárgyai a kiállításnak. Szóval, a Köztelken három nagy szobája, hol e tárgyak izletes rendben él vannak helyezve, gazdasszonyaink életrevalóságáról és képességéről fényes bizonyítékot nyujt, s bárkinek is méltó meglekintése.

** (A pesti börze alapsabályai), melyeket a formában levő hiba miatt újra be kellett nyujtani a hatóságokhoz, most véglegesen és szentesitve visszakerestek. A Lloyd-társulat bizottmánya ez ügyben már tartott is gyűlést, s egy a Lloyd-épit- letben levő nagy terem kijelölötött a börze helyiségüül, mely valószínűleg november hóban már életbe fog léphetni.

TÁRHÁZ.

** (A sellymészet vagy méhésszet körében) egy tapasztalt egyén Csik-Somlyóráról netán őrésedésbe jóvő ilyemű állomásra ajánlkozuk. Csak gazdász- szatunk ügyét mozditjuk elő, ha e téren is gyakorlott egyéneket alkalmazunk, s hisztük, hogy avatot emberek mindentűnt szívesen fogadtatnak a hazában.

Közintézetek, egyletek.

** (A magyar tudományos akademia) bölcsészeti, törvény- és történetudományi osztályainak e hó 12-én tartott ülésében először is Hofman Pál lev. tag székfoglaló értekezésének egy részét olvasta föl „A jog lényéről,” melyben az ugyne-vezett természetjogot s az eszméleti és tételes jog között a különbséget tagadja. — Utána Pauler Tivadar folytatta előadását a nagyszombati egyetem tanárainak jogirodalmi tevékenységéről, őt ottani tanár működését s munkáit ismertetvén. Érdekes adat belőle, hogy az első állami könyv- vizsgálat 1745-ben, Pozsonyban volt behozva, s az első czenzorok jezsuiták voltak. — Ezután következtek a titkári közlemények. A helytartótanács fölkeri az akademiát, adjon véleményét a Pozsonyban alakulandó jogtudományi egylettől. Véleményadásra Pauler, Tóth Lőrincz és Zsoldos rend. tagok szólítottak föl. — A statistikai bizotttság inditványát folytán az akademia elhatáro- zta, hogy ujjalug sürgetni fogja egy kormányi tekintélyvel fölruházandó országos statistikai hivatal föállítását. — Gr. Pálffy Mór helytartó ur 6 exoja értesiti az akademiát, hogy Fuad basa nagyvezértől sikerült kinyerni a biztosítást, hogy a magyar tudósok bejuthatnak a konstantinápolyi császári könyvtárba, sőt kutatásikban őket a maga részéről is segíteni késznek ajánlkozott. A helytartó ur egyttal fölhiya az akademiát annak közlésére, hogy kiket, mennyi időre akar Konstan- tinápolyba küldeni, s az utiköltségekhez mennyivel járulhat. Ez utóbbira vonatkozólag az elnök- ség előre is tudatta, hogy az utazási alap a jóvő évre már annyira ki van merítve, miszerint alig jut valami e célra.

** (A magyarországi müegylett) jóvő évi müla- pul Markó Károly elhunyt jeles festésünknak a n. muzeumban levő aratási tájképet választotta. A köre rajzoltat Lemercier párisi könyvnyom- dájában készítették, s a jeles eredetnek mind más- lata, mind nyomása egyaránt kitünően sikerült. A 14-én tartott gyűlésben a választmány két fest- ményt vett meg kisorsolásra; egyet Légetitől, mely a syriai Balbek romjait ábrázolja, 200 fton; a másik egy életkép Schmidt Adolftól. ára 80 ft., s czime: „Postakocsi a hóban.”

** (Szepesmegeyi orvos- és gyógyszerész egy- let) alakult Késmárkon. Nem első eset, hogy ily egylet létrejöttéről öröndetes tudósítást hozhat-unk, s ohajjúk, hogy utolsó se legyen. Mint minden tudomány, ugy az orvostudomány is minden egyes tapasztalattal egy-egy lépést halad előre, s hogy orvosaink lépést tartsanak a korral, ily egyletek alakítása által érhető el legkönnyeb- ben. Údvözöljük az új egyletet, mint a melynek öröndetes hatásáról előre is meg vagyunk győ- zödvé.

** (A szepesi takarékpénztár) Zsedényi Ede ur elnöktele alatt okt. 11-én közgyűlést tartva, ugyanabban több szepesmegeyi helység felség- léseére 500 fton, az alföldi szükkölködők számára 500 fton adományozott. — Továbbá a közgyűlés az igazgató-választmányt felhatalmazta, hogy noha az értékpapirokra a börze árúknak csak 2 harma- dát szokta előlegezni, a magyar földhitelintézet zálogleveleire azonban, melyek betáblázott, leg- többszóval kötvények alapján adatnak ki, s így több hitel érdemelnek, — a börzei árnak 3 negye- détl előlegezni köteles legyen. A takarékpénztár üzlete 2,146,819 fton mutatót ki 1862. évben; a felek betételei ez évben 258,206 fton tesznek.

** (Kolozsvártt is torna-egylet) van keletke- zőben. Csak mozogjunk!

Közlekedés.

** (A folyamatonban levő régi levélljegyek) csak november hó 1-ig érvényesek. Azon túl a régi le- vélljegyekkel fölödött levelek bérméntulenekül tekintendők.

** (Marháknak a lánchídon való áthajtása,) minek a fennálló rendszabályok értelmében csak éjjel szabad történnie, sok bajjal jár. Ennek elhá-

ritására a pestvárosi hatóság, egy felvonható hid felállítására irányozza befolyását, melyet a lánchíd- társulat a sötér közelében építetne.

Mi újság?

** (Üvegház a pesti egyetemi füvészkertben.) A természettudományok közvetlen művelése tekintetéből régi szükség volt már egy nagyobb- szerű üvegház föállítására az egyetemi füvészkert- ben. E tárgy mindig tovább-tovább húzódtott; most azonban, midőn a külföldi növények gyűjté- ményét O Felsőge több mint 1300 ritka példány- nyal gazdagítá, annak létrehozását tovább halasz- tani nem lehetett. Azért közelebből egy nagyszerű üvegház építéséhez fognak, mely 46 ezer forintba fog kerülni. Ez összeg egy része, — 30,000 ft., — az egyetemi alap 1862—1864. évi megtakarított jövedelmeiből fog utalványoztatni, s erre nézve a felsőbb jóváhagyás már megérkezett.

** (Kitizött pályadíj.) A budai népszínház igazgatósága a drámbíróvá választmány által 50 arany díjt tűz ki eredeti színműre. Drámák, egész estét betöltő vígjátékok és népszínhágy meg egyaránt pályázhatnak. A kitizött díj az előadható legjobb darabnak fog kiadattni. Beküldési határidő jóvő 1864. évi febr. 1-ső napja. Az előbb érkezendő művek haladékl nélkül bírálat alá fognak bocsátat- tati, s az el fogadottakat még a beállandó nyári időszak előtt kerülnek színrre. A pályaművek ol- vashatóan írva, s bekovént küldendőek be.

** (Vörösmarty összes munkáiból) Ráth Mór kiadásában ismét megjelent három kötet: a IV. VII. és VIII.-ik. Ezekkel most már hat kötet fo- rog a közönség kezén, a még hátralevő hat szin- tén gyorsan fog következni egymás után, ugy hogy rövid időn irodalmunk ezen egész kincset bírti fogja az olvasó közönség. A most megjelent negyedik kötet a kisebb eposzokat tartalmazza, míg a hetedik és nyolczadik a drámákat foglalja magában, melyekből még csak a shakespearei for- dítványok hiányzanak.

** (Jótekönség) A gr. Telekycsalád erdélyi közös pénztárából a magyarországi inségesek szá- mára 1000 fton utalványozván, ez összegből 700 fton már be is küldött.

** (Segyély a szükkölködőknek.) Jolsvárol vett tudósítás szerint mint már hazánk majd minden jelentékenyebb városában, — ugy ott is, inséges- gelyöz albizottmány' alakult, mely a begyűlt pénz és természetbeli adományokat havonként Ri- maszombatba a föbizottmányhoz küldi be. Jolsva város tanácsa nem elhatározással, egyelőre 300 forintot szavazott meg az alföldi szükkölködők föl- segelésére; s hogy áldozatköszéghben a közönség sem maradt hátra, mutatja azon körülmény, miszer- int az ottani mükedvelő társulat, s az alig egy hó előtt alakult jolsvai dalárda, előadásokat szándé- kolnak rendezni e célra.

** (Két erdélyi helység) — Magyar-Lápos és Domokos — ismét szép testvéri részvétet tanúsít- tott az alföldi szükkölködők irányában. Eddig ugyanis mintegy 400 véka gabonát gyűjtöttek számukra; azonkívül 6 darab marhátra teletetés, s 49 személyre lakást és fát ajánlották föl. Egy nyolcz tagból álló magyarországi család oda már meg is érkezett.

** (Színészek Abán.) Mint írják, Abán Thalia is felütötte sátorát. Hidasi Elek igazgatása alatt jelenleg ott egy színtársulat rövidíti az unalma- sabb őszi estéket. A népszínművek terén mozog- nak legjobban s ezek közül a „Csizmadia mint ki- sértet' előadása leginkább sikerült. A társulat tagjai közül Tóth Gizella, Szabóné, Szigetközi, és maga az igazgató emelendők ki leginkább.

** (Színészek Jolsván.) Demjén színtársulata, aminet bennünket tudósítanak, jelenleg Jolsván működik, s tűrhető pártfogásnak övünd. A társulat majdnem kizárólag iparkodó fiatal tagokból áll, s legtöbb erélyt a nemzeti drámák színreho- zatálában fejt ki. Bár fővárosi színháznk is va- lamivel több figyelmet fordítanak e tárgyra; különben, minden magasabb nemzeti cél mellözé- sével, pusztán mulattató helyeknek tekinthetők.

** (Eltölög köz munkára.) Egyelőre 500,000 forint van utalványozva előlegképen azon közsé- gek számára, melyek a Tiszaszabályozás és más hasonnemű munkáknak fáradoznak. A „S—ny' szerint a kormány még két millió forintot szándé- kozik közmunkákra fordítani.

** (Haldoklás.) Karap Sándor, a debreczeni váltótörvényeszek elnöke e hó 9-én, 68 éves korá- ban meghalt. Béke poraira.

(A felső-magyarországi bányapolgárok közgyűlése.) mely október 8-tól f. hó 10-ig tartott Iglón, az alföldi szűkölködők számára 1000 forintot adományozott, és ezen összeget Szepes megye központi bizottmányának azon figyelemzetéssel adta át, hogy a befolyó pénzekből Szepes megye ínségben szenvedő bányászai is némi segílyt nyerjenek.

(Illir nyelvten.) Schön Jakab, bajai könyvárosnál megjelent, és általa minden hiteles könyvárosnál kapható: Illir (szerb, rácz), nyelvten több nevezetess szerző után írta Popovich Dóme. Illir-magyar s magyar-illir szótárral együtt 1 f. 60. Udvözöljük e könyvet, mint oly művet mely irodalmunkban hézagot pótol.

(A turnicei templom freskói) nemzeti szempontból nem bizonyultak oly nagy jelentőségűeknek, mint egyelőre hinni lehetett. Mint említettük, Telepý Károly a nemzeti színház igazgatója által Turnicébe küldetett, hogy az ottani templom freskóképeit lemásolja, melyek szent László életéből ábrázolnak jeleneteket, s melyekről gyanítható volt, hogy az ő magyar viselőre vonatkozólag felvilágosításokat nyújthatnak. Telepý ezen utjának eredményéről beadott jelentésében nyilatkoztatta: hogy a kérdéss képek 1383-ból származnak, s egy olasz mester által festettek, egyes alakok azonban nem magyar, hanem olasz jelmezt viselnek. Telepý ugyanez alkalommal megtekintette a martyáni és tótlaki templomok freskóképeit is, melyek Krisztus életéből ábrázolnak jeleneteket, s itt is az tapasztalta, hogy a festész a jelmezek korszerű megválasztásával mit sem törődött.

(Eltűnt lakatoslegény.) Micskén pár hét-telezött egy lakatoslegény, Kádár István, mesterével egyenletlenségbe jővén, midőn ettől elbocsátatását hiába sürgetné, vándorkönyvét, sőt ruháit is ott hagyva, eltávozott, anélkül, hogy valaki tudná hová. Kesergő anyja kéri azokat, kik fia hollétét netalán tudnák, hogy őt fia sorsáról, Kádár Istvánnéknak Micskére czimzendő levelben, tudósítsák.

(Adakozások.) A Vas. Ujs. szerkesztő-ségéhez a múlt héten beküldetett:

Az alföldi szűkölködők számára: Egy gazdatiszt, ki nevének és lakhelyének titokban tartását kéri, 5 ft. — Pestről Sztrokay Antalné asszony 10 ft.

Nemzeti színház.

Péntek, okt. 9. „Coriolan.“ Szomorujáték 5 felvonásban. Irta Shakespeare. Ugyanezt Petőfi is lefordította; kár hogy nem e szabatosabb s erőteljesebb fordítás szerint hozzák színre.

Szombat, okt. 10. „Faust.“ Opera 5 felvonásban. Goethe után írták Barbier és Carré. Fordította Ormay. Zenéjét szerzte Gounod.

Vasárnap, okt. 11. „Egy bujdosó kurucz.“ Eredeti szími 4 felvonásban, zenével. Irta Sigligeti.

Hétfő, okt. 12. „Az átváltozott macska.“ Szabó Jozsefa k. a.-nak, a kolozsvári színház tagjának felleptéül. Vig operette 1 felvonásban. Zenéjét szerzte Offenbach. Ezt megelőzte: „Tíz a zárdában.“ Vigjáték 1 felvonásban.

Kedd, okt. 13. „Lammermori Lucia.“ Opera 3 felvonásban. Irta Cammarani Salvalor. Zenéjét Donizetti.

Szerda, okt. 14. „Az iskolakerülő.“ Szabó Jozsefa k. a. felleptéül. Vaudeville 2 felvonásban. Ezt megelőzte: „Füldőre kell menni.“ Vigj. 1 felvonásban.

Csütörtök, okt. 15. Szabó Jozsefa utolsó felleptéül: „Az átváltozott macska.“ Operette 1 felv. Zenéjét szerz. Offenbach. Ezt követte: „Fortunio dala.“ Zen. szer. Offenbach.

Budai népszínház.

Okt. 9. és 10. „Tíz leány és egy férj sem.“ Vig operette 1 felv. Zenéjét írta Souppé. Ezután a „szellemalakok mutatványa.“

Okt. 11. „Az Gertrud volt“ vagy: „A párisi operabli civódás.“ Ezt követte: „Tíz leány és egy férj sem.“ Vig operette 1 felv. Végül, a „szellemalakok mutatványa.“

Okt. 12. „Dunanan apó és fia utazása.“ Vig operette 3 felv. Offenbachtól.

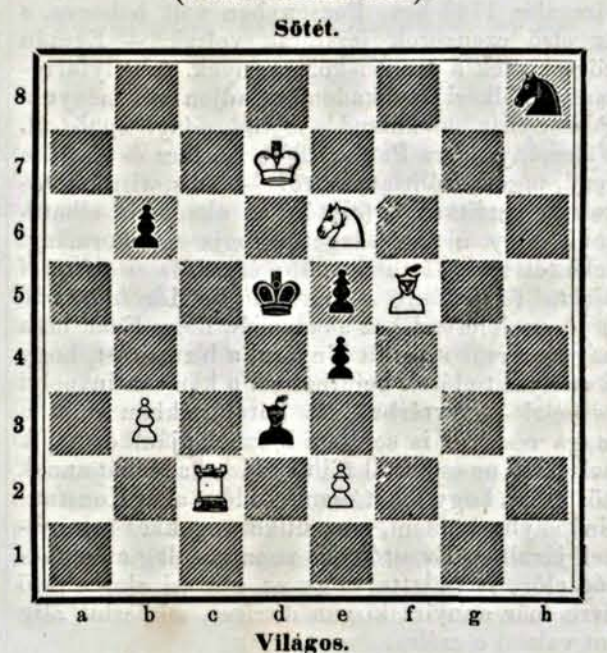
Okt. 13. „Dunanan apó és fia utazása.“ Ezután a „szellemalakok mutatványa.“

Okt. 14. „A fekete völgyegény.“ Vig operette 1 felv. Ezt követte: „Az Gertrud volt“ vagy: „A párisi operabli civódás“ vigj. 1 felv. Végül, a „szellemalakok mutatványa.“

Okt. 15. „Tíz leány és egy férj sem“ operette 1 felv. és a „szellemalakok mutatványa.“

SAKKJÁTÉK.

199-dik sz. feladv. — Róth Kálmántól (Rimaszombatban).

Sötét. Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

47-dik sz. játszma (Philidor-féle kezdet).

Table with chess moves: BIRD és MORPHY PÁL között Londonban. Columns: Világos. (B.), Sötét. (M.), Világos. (B.), Sötét. (M.).

A 194-dik számú feladvány megfejtése. (Szalay Sándortól Körös-Ladányban.)

Világos. Sötét. 1. B h 4 - d 4 ... b 4 - c 3; 2. H b 5 - d 6 ... tetszés szerint. 3. F - vagy H - 4 mat. Helyesen fejtették meg. Vasváriban: Fülöp József. — Rimaszombatban: Terhes Lajos. — Róth Kálmán. — Pesten: Cselkó György. — Vekerle László. — Bajmokon: Weisz Fülöp. — Bucsanában: Tomka Kálmán. — Mórton: Radványi Vilmos. — Egerben: Tilkovszky F. — Pécsen: Ritkay János. — Debreczenben: Zagya I. — Sperber F.

Szerkesztői mondanivaló.

6777. B.-Ujváros. L. F. gyógyszerész urnak. A következő eljárást ajánljuk: Irja meg ön a hirdetés, a mint legcélszerűbbnek látja, s küldje el lapunk kiadó-hivatalához címelve, megemlítve azt is, hány ízben kívánja annak kiadását. Itt gyorsan elintézik a dolgot, s az illető számlát azonnal elküldik önnek.

6778. Vász. Rótkai. A „sürgös felhívás“ eléggé furcsa; csak az a baja, hogy rossz helyre van címelve. Hangjánál s formájánál fogva inkább valamely elzárta illelnek.

6779. Debreczen. R. S. Bővebb felvilágosítást a tárgyáról még most nem adhatunk, mert magunk sem tudunk többet róla, mint a mi közölve volt. Annyi bizonyos, hogy a felszólalás egészen komoly embertől komoly szándékkal történt. A mit most megtudtunk, rögtön közöljük vele, s az eredményt majd meglássuk. Magunk is kíváncsiak vagyunk. Csak a két datum közti különbség kissé feltűnő.

6780. K.-Sz.-Miklós. B. K. A cikket köszönettel vettük s helyet biztosítottuk számára.

6781. Bar. F. S. Tudakozódni fogunk, s ha lehet, szívesen szolgálunk utasítással a hazafias szép cél valószínűsítésére.

6782. H.-M.-Vasárhely. Sz. F. A rajz alig használható a beküldött alakban. Tán még rajzolóink segíthetnek rajta. A többi következi fog.

6783. Gulács. Sz. I. Jövő alkalommal határozott választ remélünk adhatni. Addig közöljük a tárgyat a n. museum igazgatóságával.

6784. Pozsony. H. A cikket vettük; a tárgy érdekes; a kidolgozásról még nem szólhatunk most. Mindenesetre egy kis időbe fog kerülni, míg rá jöhet a sör Jónak látjuk, őt erre előre figyelmeztetni.

6785. Csongrád. Cs. R. Sajnálat kell kijelentünk, hogy a cikk ama másik lap körét is túlhaladja. Ha ön ismeri a lap alakját és berendezését, bővebb bizonyítgatás felesleges.

1864-dik évi naptárak.

Épen most jelentek meg Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten, egyetem-utca 4-ik szám alatt, az 1864-ik évre szóló következő naptárak, melyek Magyar- és Erdélyországban minden könyvtár- és könyvtőlőnél is kaphatók, ugymint: Kakas Marton humorisztikus naptára. Hatodik évfolyam. Számos elvez képpel. Csinos borítékba fűzve. Ara 50 kr. Istvan bacsai naptára. Kilencedik évfolyam. Szerkeszté Majer István. Képekkel, szines borítékba fűzve. Ara 50 kr. Lidérez-naptár. Harmadik évfolyam. Képekkel. Tartalmá képek: rémtörténetek, léleki jelenségek, bűnesetek, csodálatos ünemények, tündérrégek, vadász- és utikalauzok stb. Tarka és szépen kifestett borítékba fűzve. Ara 60 kr. A magyar nép naptára. Szerkeszté Tatár Péter 4-rét. Képekkel és tarka borítékkal (Olcsó szép naptár). Paprika Jancsi képes kalendárium. 4-rét. Szerkeszté Tatár Péter. Csinos borítékba fűzve (a legolcsóbb naptár).

VASÁRNAPI UJSÁG és Politikai Ujdonságok

október—decemberi évnegyedes folyamára ezennel új előzetés nyitattik.

Előfizetési föltételek: A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt postán küldve, vagy Buda-Pesten házhoz hordva:

Évnegyedre (október—december) 2 ft. 50 kr. Csupán Vasárnapi Ujság:

Évnegyedre (október—december) 1 ft. 50 kr. Csupán Politikai Ujdonságok:

Évnegyedre (október—december) 1 ft. 50 kr. Tíz előzetett példányra gyűjtőinknek egy tisztelet-példánnyal szolgálunk. A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik.

A Vasárn. Ujság és Polit. Ujdonságok kiadó-hivatala. (Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt.)

TARTALOM.

Hunkár Antal (arckép). Karácson János. — Az öreg éji-ór. Várady Gusztáv. Népdalok. Széll Ákos. — Egy lengyel történet (folytatás). Jókai Mór. — A Tisza bőcsője (folytatás). P. Szathmáry Károly. — Szepes-Olazzi (képpel). — Képek a hazai népleletből (XXXIII. kép). Lókötő a Tisza partján. — Archaeologiai levél Zalamegyéből. Römer Floris. — Kazinczy Ferencz egy eredeti levele. — Az állatok bünt követnek el és vétkeznek. — Eryveleg. — Érczkoporsó. — Tárház: Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. Közlekedés. — Mi ujság? — Nemzeti színház. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár.

Felölös szerkesztő Pakh Albert. (Lak. magyar-utca 1. sz.)

Előfizetési föltételek 1863-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. Fél évre 5 ft. — Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

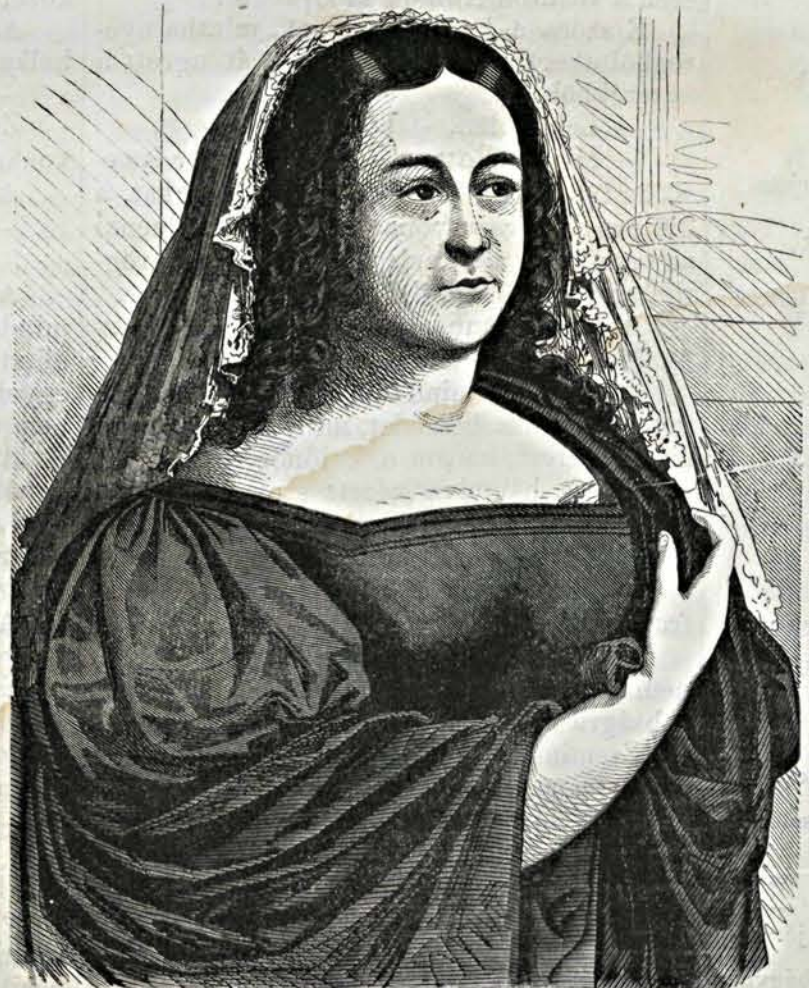
Kántorné.

(1794—1854.)

A legelső magyar tragikai színész, azon korból, midőn még állandó színpad hazánkban nem létezett. S bár időközben a pesti nemzeti színház felépült, a sors ugy akarta, hogy e jeles művészünk e színpad deszkáin soha se lépjen fel. Folyvást hiva maradt a vándor életnek, s ugy hiszszük, egy rövid visszapiantlás e viszontagságos pályára teljes érdekléssel fog birni a mai, boldogabb művészeti viszonyokat ért közönség előtt is.

Kántorné (Engelhardt Anna) 1794-ben N.-Szebenben született. Szülőit korán elvesztvén, az elhagyott árvát egy német színész rokona vette magához, s Pestre hozta, hogy színészi pályára képezze. Német színésznek volt nevelve, azonban több magyar íróval, köztök Kazinczyval, megismerkedvén, ösztönzésükre a fővárosban működő magyar színtársulathoz csatlakozott, bármennyivel több szellemi és anyagi előnyvel keesgettette a már Pesten is virágzott német színészet. Erős akarattal és fáradhatlan szorgalommal kezdte tanulni nyelvünket, mit ez időtájban még nem beszélt a legtisztábbban, s más tekintetben is folyvást mivelte magát. Szellemus társasága a legmiveltebb hölgyekével vetekedett, s oly könyvtára volt, mely írónál is számot tett volna.

1810 végén lépett föl először Pesten, a Hacker-háznál föllállított színpadon, meglepő eredményel. Kevéssel ezután Kántor Gerzson híres komikushoz ment nőül, s mindketten a Debreczenben működő kolozsvári színtársulathoz szerződtek. 1812-ben tért vissza Pestre a „Hazai és külföldi tudósítások“ szerkesztője Kulcsár István igazgatása alatt álló társasághoz, mely az elkészült új színházba költözött német társaság által üresen hagyott, ugynevezett „rundellában“ tartott előadásokat. Itt veszté el férjét. 1815. a rundella eladása után a társulat Pestvármegye ajánló levele mellett Miskolczon volt kénytelen menhelyet keresni, honnan, hogy sorsukon könnyithessenek, gyakran meglátogatták Kassa, Tokaj és Eger városát, mindenütt szíves fogadtatásra találva.

KÁNTORNÉ.

képviselője, művészi játékával sokat hatott arra, hogy a rendek nagyobb hévvel karolják fel a nemzeti színészet ügyét. Három havi működés után a társaság elhagyta Pozsonyt, s előbb Győrt, majd Szabadkát, Aradot, Temesvárt, Komáromot és Balatonfüredet látogatták meg. Kántorné minde-

szavakat: „Isten veletek! engem többé nem láttok!“ zokogása miatt alig tudta elrebegni.

Később a M.-Vasárhelyt megforduló vidéki társaságoknál a magyar színművészet e királynőjét a jegyszedéshez alkalmazták, s hosszú idő múlva a Dézsi igazgatása alatti társulat által adott „Preciosa“ című darabban

Table titled 'HETI NAPTÁR.' showing dates and events for October. Columns include 'Hó-és hetinap', 'Katholikus és Protestáns naptár', 'Görög-orosz naptár', 'Izraeliták naptára', and 'Nap- Hold-'. It lists events like '18 Vasár', '19 Hétfő', '20 Kedd', etc., with corresponding dates and names.